



„Przybysze” i „tubylcy”: kompozytorzy w polskiej Zielonej Górze (1945–2023)

BARBARA LITERSKA

Uniwersytet Zielonogórski

University of Zielona Góra, Poland

✉ B.Literska@wa.uz.zgora.pl

DOI: 10.2478/prm-2024-0003

Zielona Góra w miejsce Grünbergu

Celem niniejszego opracowania jest prezentacja wycinka muzycznej historii Zielonej Góry przez pryzmat działalności kompozytorskiej usytuowanej w nurcie tzw. muzyki poważnej

Zielona Góra jest jedną z dwóch stolic województwa lubuskiego (wraz z Gorzowem Wielkopolskim). To ok. 140-tysięczne miasto o osiemsetletniej historii, w ostatnich 78 latach jest na wskroś polskie. Co to znaczy? Od 1945 roku aż do końca lat 70. XX wieku miasto zasiedlali przybysze z różnych stron. Dla tej grupy tożsamość kulturowa była ważnym czynnikiem jednoczącym. Lokalna twórczość i działalność muzyczna odegrała w tym procesie istotną rolę. Przybysze przynieśli ze sobą swoją muzykę. Początkowo ślady niemieckie były zdecydowanie zacierane, a następnie stopniowo rozpoczęto polsko-niemiecką wymianę kulturową. Ponadto, z upływem czasu, obok grupy „muzycznych przybyszów” pojawili się także „muzyczni tubylcy” — urodzeni w polskiej Zielonej Górze. Wyróżnienie tych dwóch grup służy podkreśleniu niezwykle trudnej sytuacji mieszkańców Zielonej Góry w pierwszych latach po wojnie, w procesie budowania lokalnej kultury muzycznej, kiedy wszyscy byli przybyszami na obcej ziemi. To oni stworzyli punkt wyjścia dla swoich następców — „tubylców”,

którzy niejednokrotnie stali się artystycznymi emigrantami. Jak podkreśla Andrzej Kwilecki:

Dla aktualnego stanu stosunków polsko-niemieckich na pograniczu oraz dla perspektyw rozwojowych Ziemi Lubuskiej decydujące znaczenie miały zmiana ustroju w Polsce w 1989 roku oraz zawarcie między Rzeczpospolitą Polską i Republiką Federalną Niemiec dwóch traktatów: z 14 listopada 1990 r. o potwierdzeniu granicy i z 17 czerwca 1991 roku o dobrym sąsiedztwie i przyjaznej współpracy¹.

O historii Zielonej Góry wiemy wiele nie tylko dzięki historycznym monografiom autorstwa Hugo Schmidta, Erwina Steina, Alfreda Finkego, Wernera Ribbecka, Gerharda Henschela, Ernsta Claussa, Michała Szczanieckiego i Jana Wąsickiego, Joachima Benyskiewicza, Hieronima Szczegóły, ale także dzięki nowszym opracowaniom zespołu zielonogórskich naukowców, pracujących pod kierownictwem Wojciecha Strzyżewskiego². Ponadto w publikacji Dawida Kotlarka zawarta jest literatura niemieckojęzyczna dotycząca Winnego Grodu³ (zob. bibliografia), a Alfred Siatecki dopełnia ten obraz o „rozmowy” ze świadkami tych zmian i pouczające kalendarium Ziemi Lubuskiej od 1000 roku⁴. Jak pisze Wojciech Strzyżewski, historia miasta jest bardzo pogmatwana, gdyż „przez wieki zmieniały się tutaj granice i władcy. Zielona Góra była częścią składową księstw należących do Piastów. Później trafiła pod panowanie królów Czech, cesarzy austriackich i królów Prus. W końcu, w 1945 roku, w dramatycznych okolicznościach, stała się polska”⁵.

1 Andrzej Kwilecki, *Ziemia Lubuska jako pogranicze*, „Studia Zielonogórskie” t. 6, 2000, s. 20; <https://zbc.uz.zgora.pl/dlibra/publication/11779/edition/14487/content> [dostęp: 3.01.2024].

2 Szczegółowy wykaz zawarto w bibliografii.

3 Nieformalna nazwa Zielonej Góry.

4 Alfred Siatecki, *Piąty klucz do bramy. Rozmowy nieautoryzowane albo nieodbyte o przeszłości środkowego Nadodrza*, Zielona Góra 2014.

5 *Historia Zielonej Góry*, t. 1: *Dzieje miasta do końca XVIII wieku*, red. Wojciech Strzyżewski, Zielona Góra 2011, s. 6, <https://zbc.uz.zgora.pl/dlibra/publication/65846/edition/59010?language=pl> [dostęp: 9.11.2023].

Niemiecki Grünberg został zajęty przez Armię Czerwoną 14 lutego 1945 roku i rozpoczął swą polską historię pod nową nazwą. Dwa pierwsze miesiące były bardzo trudne, w końcu jednak zbudowano podstawowe zręby organizacyjne, z których symbolicznymi były powołania: Tomasza Sobkowiaka na pierwszego polskiego burmistrza Zielonej Góry (6 VI 1945) oraz ks. Kazimierza Michalskiego na pierwszego polskiego proboszcza parafii św. Jadwigi (22 X 1945). Zatem w październiku 1945 roku miasto posiadało polską administrację, wojsko, siły bezpieczeństwa oraz władzę duchowną⁶. Ludność niemiecką stopniowo zastępowali przybysze, a sytuację tę Emilia Prędkiewicz wspominała następującymi słowami:

Umowa możliwych tego świata, decydująca o przesunięciu granic państwa, zmusiła do repatriacji z terenów wschodnich II Rzeczypospolitej zamieszkałych tam Polaków. Wielu przybyło z Polski centralnej, poznańskiego, ze zniszczonej Warszawy, wielu powracało z tułaczki wojennej i z obozów. Była też grupa reemigrantów z Francji i Niemiec. Ludzie ci tworzyli konglomerat wszystkich dzielnic i regionów kraju ze swoimi tradycjami, zwyczajami i narzeczaniami. Taką więc społeczność stanowili ludzie napływający do Zielonej Góry, którzy z czasem stali się zielonogórzanami. Na początku nie było to łatwe. Występowały regionalne animozje na tle wartości, ważności, mądrości, i tak padały różne epitety pod adresem pyrali poznańskich, cwaniaków warszawskich, Antków zza Buga, tych z Lwowa czy z Wilna⁷.

W Zielonej Górze — tak jak na całym terenie Odrzani — głównym zamierzeniem władz państwowych było odniemczenie zasiedlonych ziem poprzez pozbycie się z niej Niemców oraz niemieckości⁸. W czerwcu 1945 roku miasto liczyło ok. 10 000 mieszkańców — w większości Niemców, w sierpniu było 2798 Niemców i 5573 Polaków, pod koniec grudnia —

6 Hieronim Szczegóła, *Pierwsze lata powojennej polskiej Zielonej Góry 1945–1950*, w: *Historia Zielonej Góry*, t. II: *Dzieje miasta w XIX i XX wieku*, red. Wojciech Strzyżewski, Zielona Góra 2012, s. 387–440, <https://zbc.uz.zgora.pl/dlibra/publication/65847/edition/59011?language=pl> [dostęp: 9.11.2023]; Tadeusz Dzwonkowski, *Pierwsze polskie władze*, „Pionierzy” 1997 nr 2(2) 97, s. 4–7; Józef Kwaśniewicz, *Zielona Góra — moje życie*, ibidem, s. 8–9.

7 Emilia Prędkiewicz, *Mój nowy Dom*, „Pionierzy” 1997 nr 2(2) 97, s. 13.

8 Zbigniew Rokita, *Odrzania. Podróż po Ziemiach Odzyskanych*, Kraków 2023, s. 73. Autor Odrzanią nazywa tzw. Ziemie Odzyskane.

12 346 Polaków i 2671 Niemców. W kolejnych dwóch latach liczba ludności niemieckiej drastycznie malała: w październiku 1946 roku stanowiła ją grupa 929 osób, a w kwietniu 1947 roku tylko 282 osób (byli to niezbędni fachowcy i rzemieślnicy)⁹. Przybysze pochodzili z różnych stron kraju. Pod koniec 1946 roku przesiedleńcy z woj. poznańskiego stanowili 40%, repatrianci ze wschodu (z województw wileńskiego, nowogrodzkiego, lwowskiego, tarnopolskiego i stanisławowskiego) — 30%, inni przesiedleńcy — 25%, autochtoni — 5%. Natomiast w 1950 roku łączna liczba mieszkańców miasta wynosiła już 23 344, z czego 9672 pochodziło z Wielkopolski, 9309 — z obszaru włączonego do ZSRR, 2577 — z Warszawy i województwa, 917 było reemigrantami z Zachodu, a 869 autochtonami. „Duże grupy przesiedleńców pochodziły z województw rzeszowskiego, kieleckiego, lubelskiego, łódzkiego, krakowskiego i innych regionów charakteryzujących się przeludnieniem i słabymi możliwościami zagospodarowania powojennego”¹⁰. Tak budowała się polska społeczność, w tym również jej muzyczna kultura, na bazie aktywności amatorskiej, która doprowadziła do powstania profesjonalnych instytucji i zespołów artystycznych oraz szkół i wyższych uczelni. Ten ruch amatorski, służący upowszechnianiu muzyki koncentrował się przy zakładach pracy i ośrodkach kultury, kościołach, wspierany był przez stowarzyszenia kulturalne. Działalność tych miejsc stanowiła inspirację dla coraz bardziej różnorodnej miejskiej działalności muzycznej.

Za symboliczny początek historii polskiej kultury muzycznej w Winnym Grodzie należy uznać pierwsze koncerty wieczorowe w sali Teatru Miejskiego (26 i 28 VI 1945, 26 VIII 1945), których organizatorami byli skrzypek Paweł Stróżyk oraz oboista Stanisław Litwin. Wykonano wówczas repertuar klasyczny: pieśni Stanisława Moniuszki, arie i duety z operetek Karla Zellerera i Franza Lehára oraz kompozycje skrzypcowe Henryka Wieniawskiego i Fritza Kreislera. Zważywszy na ówczesną sytuację społeczną, organizatorzy tych koncertów raczej nie starali się nawiązywać w nich do niemieckich przedwojennych tradycji Grünbergu — do działalności

⁹ H. Szczegóła, *Pierwsze lata...*, op. cit., s. 394–396.

¹⁰ Ibidem, s. 401.

zespółów śpiewaczych (Frauenchor Grünberg, Sängerkhor des Krieger und Militar Vereins) i zespółów muzycznych (Grünberger Streich Quartet), a także do przedstawień teatralnych, operowych, operetkowych i musicalowych, odbywających się w sali koncertowej przy Berlinerstrasse 5 oraz w amfiteatrze letnim, usytuowanym w okolicach Blucherberge, i w Teatrze Miejskim. Brak źródeł w tym zakresie, a także dyktat polityczny i wynikające z niego trudne relacje sąsiedzkie między Niemcami i Polakami pozwala stwierdzić, że takich odniesień nie było. Polscy przybysze przynieśli własny pomysł na życie muzyczne i konsekwentnie go realizowali. W efekcie ich dwunastoletniej pracy powstała orkiestra symfoniczna, której symbolicznym początkiem był koncert publiczny w dniu 29 V 1956 roku. Ten profesjonalny zespół działa nieprzerwanie (dzisiaj pod szyldem Filharmonii Zielonogórskiej im. Tadeusza Bairda — FZ) i stanowi solidny fundament dla miejskiej kultury muzycznej¹¹. Drugą kluczową instytucją, która od samego początku istnienia Zielonej Góry dbała o edukację muzyczną — w zakresie upowszechniania muzyki, jak i przygotowania zawodowej kadry muzyków — jest Państwowa Szkoła Muzyczna I i II stopnia im. Mieczysława Karłowicza. Szkoła ta działa nieprzerwanie począwszy od jesieni 1945 roku, przechodząc kolejne zmiany organizacyjne¹². Trzecie ważne miejsce dla rozwoju muzyki w mieście to Uniwersytet Zielonogórski, który zatrudnia kadrę muzyczną, w tym kompozytorską. Skupiona jest ona w Instytucie

11 Więcej na ten temat zob. w: Barbara Literska, *Życie muzyczne w Zielonej Górze*, w: *Historia Zielonej Góry*, t. III: *Najnowsze dzieje miasta po 1989 roku*, red. Wojciech Strzyżewski, Zielona Góra 2022, s. 643–675; Barbara Literska, *Filharmonia Zielonogórska, jej historia i teraźniejszość*, „Studia Zielonogórskie” t. 5, 1999, s. 81–94.

12 Zmiany są na pierwszy rzut oka widoczne w zmianach szyldu: Miejska Szkoła Muzyczna (1945–1950), Państwowa Szkoła Muzyczna (1950–1962), Państwowa Średnia Szkoła Muzyczna (1962–1977), Państwowa Szkoła Muzyczna I i II stopnia im. Mieczysława Karłowicza (od 1977). Dyrektorami szkoły byli: Maksymilian Migaszewski (1945–1950), Roman Mazurkiewicz (1950), Stanisława Oleńska (1950–1964), Marian Rogal (1964–1968), Romuald Pawłowski (1968–1972), Franciszek Pappelbaum (1972–1989), Anna Schmidt (1990–2008), Hubert Dziedzic (2007–2008), Małgorzata Małaczyńska (Szumska, 2008–2013), Renata Lato (2013–2018), Honorata Górna (od 2018).

Muzyki¹³. Dzisiaj zielonogórska uczelnia oferuje bardzo różnorodne kierunki kształcenia, w niemal wszystkich dziedzinach nauki i sztuki. Wśród dziewięciu tysięcy studentów uniwersytetu znajduje się grupa około 100 muzyków na studiach stacjonarnych I i II stopnia (na kierunkach: edukacja artystyczna w zakresie sztuki muzycznej; jazz i muzyka estradowa). Etatowa kadra akademicka muzyczna liczy 20 osób, w ramach trzech katedr i jednej pracowni¹⁴.

Zielonogórskie środowisko kompozytorskie ze względów oczywistych (wielkości miasta i samego uniwersytetu) jest niewielkie, a jego trzon stanowi dziesięć osób, wśród nich Andrzej Banachowicz, Mirosław Andrzej Bukowski, Czesław Grabowski, Zygmunt Herembesza, Juliusz Stefan Karcz, Katarzyna Kwiecień-Długosz, Stanisław Leśniewski, Roman Mazurkiewicz, Andrzej Tuchowski, Narcyz Żołnowski. Ważne miejsce w życiu muzycznym Zielonej Góry odegrali także: Zygmunt Hassa¹⁵, Szymon

-
- 13 Obecny Instytut Muzyki powstał na bazie Zakładu Wychowania Muzycznego, powołanego w ramach Wydziału Pedagogicznego Wyższej Szkoły Nauczycielskiej w II semestrze roku akademickiego 1971/1972. Zakład pozostał w strukturze Wyższej Szkoły Pedagogicznej im. Tadeusza Kotarbińskiego aż do września 1983, kiedy został przekształcony w Instytut Wychowania Muzycznego. Kolejne zmiany szyldu nastąpiły w 2001 roku, kiedy powstał Uniwersytet Zielonogórski z połączenia Wyższej Szkoły Pedagogicznej i Politechniki Zielonogórskiej — na Instytut Kultury i Sztuki Muzycznej i w 2010 na Instytut Muzyki.
 - 14 Katedra Wokalistyki (prof. dr hab. Bogumiła Tarasiewicz-Ciesielska — kierownik Katedry; dr hab. Marzanna Rudnicka-Pogłud, prof. UZ; dr hab. Maciej Straburzyński, prof. UZ; dr Paulina Gołębiowska; mgr Katarzyna Mirowska), Katedra Kompozycji i Teorii Muzyki (dr hab. Katarzyna Kwiecień-Długosz, prof. UZ — kierownik Katedry; dr hab. Barbara Literska, prof. UZ; dr Bartosz Pernal; dr Stanisław Leśniewski), Katedra Dyrygentury i Instrumentalistyki (prof. dr hab. Jerzy Szymaniuk — kierownik Katedry; dr hab. Łucja Nowak, prof. UZ; dr hab. Bartłomiej Stankowiak, prof. UZ; dr Monika Hanus-Kobus; dr Michał Kocot; dr Artur Majewski; mgr Wojciech Pruszyński; mgr Aleksandra Fudali-Matusewicz; mgr Bogdan Skiedrzyński; mgr Mariusz Smoliński), Pracownia Dydaktyki Muzyki (dr Anna Łuczak — kierownik Pracowni).
 - 15 Zygmunt Hassa, w Filharmonii Zielonogórskiej piastował kolejno stanowiska: drugiego dyrygenta (I V 1958–30 VI 1960), kierownika artystycznego i pierwszego dyrygenta (I VII 1960–1 IV 1967), dyrektora i kierownika artystycznego (I IV 1967–30 VI 1972).

Kawalla¹⁶, Tomasz Kienik¹⁷, Jerzy Mądrawski¹⁸, Kazimierz Morski¹⁹, Sławomir Kozłowski²⁰, Radomir Reszke²¹, Mieczysław Tomaszewicz²², Roman Urbanek²³, Leszek Wiślocki²⁴. Dotychczasowy stan badań dotyczących ich działalności jest skromny. Obszerna publikacja pod redakcją Marka Podhajskiego dotycząca kompozytorów polskich²⁵ w znakomitej większości nie uwzględnia artystów zielonogórskich, podobnie sprawa wygląda w przypadku *Encyklopedii Muzycznej PWM* pod red. Elżbiety Dębrowskiej oraz *Encyklopedii muzyki* pod red. Andrzeja Chodkowskiego. Informacji na temat tych twórców nie znajdziemy w popularnym leksykonie *1000 kompozytorów* Mieczysławy Hanuszewskiej²⁶. W dotychczasowych badaniach na temat zielonogórskich twórców istnieją cztery opracowania:

-
- 16 Szymon Kawalla, dyrektor Filharmonii Zielonogórskiej w latach 1980–1986, inicjator nadania jej imienia Tadeusza Bairda.
 - 17 Tomasz Kienik, zielonogórzanin z urodzenia. Teoretyk muzyki (dyplom 1999) i kompozytor (dyplom 2000), dr nauk o sztuce (2008), dr hab. sztuk muzycznych (2019), wieloletni pracownik Uniwersytetu Zielonogórskiego (2000–2012), wicedyrektor Instytutu Muzyki (2010–2012).
 - 18 Jerzy Mądrawski, akordeonista, absolwent Państwowych Szkół Muzycznych I i II stopnia w Żarach i Zielonej Górze (w klasach: Karola Szymkuna i Stefana Wasiaka). W sferze jego zainteresowań znajduje się również kompozycja. Nauczyciel akademicki WSP TK w Zielonej Górze w latach 1985–1990.
 - 19 Kazimierz Morski, dyrygent orkiestry symfonicznej w Zielonej Górze w latach 1972–1979.
 - 20 Sławomir Kozłowski, absolwent klasy kompozycji Mirosława Bukowskiego w Poznaniu. Nauczyciel przedmiotów teoretycznych w zielonogórskich szkołach muzycznych, prelegent współpracujący z Filharmonią Zielonogórską.
 - 21 Radomir Reszke, dyrygent i kompozytor, wieloletni pedagog Akademii Muzycznej im. Karola Lipińskiego we Wrocławiu. Pracował także na zielonogórskiej uczelni w latach 70. XX wieku.
 - 22 Mieczysław Tomaszewicz, pierwszy dyrygent orkiestry symfonicznej w Zielonej Górze i jej dyrektor administracyjny w latach 1956–1959.
 - 23 Roman Urbanek, dyrygent orkiestry symfonicznej w Zielonej Górze w latach 1959–1960.
 - 24 Leszek Wiślocki, kompozytor związany z wrocławskim środowiskiem muzycznym. Pracował także na zielonogórskiej uczelni w latach 70. XX wieku.
 - 25 *Kompozytorzy polscy 1918–2000*, t. 2: *Biogramy*, red. Marek Podhajski, Gdańsk-Warszawa 2005. Omówiono tu tylko postaci Mirosława Bukowskiego, Czesława Grabowskiego, Zygmunta Herembeszty i Andrzeja Tuchowskiego.
 - 26 Mieczysława Hanuszewska, *1000 kompozytorów*, Kraków 1986.

jedno autorstwa Juliusza Karcza (1987)²⁷ oraz trzy Barbary Literskiej (1998, 1999, 2022, 2022)²⁸. Dwa z nich dotyczą okresu do roku 1998, a dwa kolejne twórczości — Katarzyny Kwiecień-Długosz. Za podstawę do niniejszego omówienia posłużyły także materiały archiwalne i internetowe, skromna literatura przedmiotu oraz informacje pozyskane bezpośrednio od kompozytorów²⁹.

Poniżej chcę z jednej strony przypomnieć znane już postaci (Banachowicza, Grabowskiego, Karcza, Kwiecień-Długosz, Tuchowskiego), zaprezentować nowe (Leśniewskiego) oraz przypomnieć te, o których pamięć stopniowo zanika (Bukowskiego, Herembeszę, Mazurkiewicza, Żołnowskiego). Z tego też powodu znaczna część tekstu przybiera kształt leksykonu dziesięciu najważniejszych zielonogórskich twórców, realizując jednocześnie niespełnione plany członków Sekcji Kompozytorów Lubuskiego Towarzystwa Muzycznego (dalej LTM) o wydaniu almanachu zielonogórskich kompozytorów³⁰. Aby stworzyć pełny obraz środowiska, niezbędne jest przypomnienie faktów znanych już z literatury przedmiotu. Istotne znaczenie mają także publikacje dotyczące szerszego kontekstu, w tym działalności zielonogórskich instytucji kultury i podmiotów aktywnych w zakresie edukacji muzycznej. Ten zakres znalazł zwięzłe podsumowanie w najnowszej monografii Zielonej Góry, przygotowanej

27 Juliusz Karcz, *Działalność lubuskich kompozytorów*, w: *Zielona Góra jako ośrodek kultury*, red. Edward Hajduk, Zielona Góra 1987, s. 177–124.

28 Barbara Literska, *Kompozytorzy zielonogórcy*, „Rocznik Lubuski” 1998, t. 24, cz. 2: *Zielona Góra — instytucje kultury i ich społeczne kręgi*, s. 141–153.

Barbara Literska, *Filharmonia Zielonogórska, jej historia i teraźniejszość*, „Studia Zielonogórskie” t. 5, 1999, s. 81–94.

Barbara Literska, *Indywidualność ponad nowatorstwo — o muzyce według Katarzyny Kwiecień-Długosz*, w: *Transgresje w muzyce*, red. Anna Nowak, Bydgoszcz 2022, s. 243–258.

Barbara Literska, *Inklinacje, refleksje, niedopowiedzenia w muzyce Katarzyny Kwiecień-Długosz. Szkic o kompozytorce z Zielonej Góry*, „Polski Rocznik Muzykologiczny” xx, 2022, s. 132–172.

29 Stanisława Leśniewskiego, Andrzeja Tuchowskiego, Czesława Grabowskiego, Juliusza Karcza, Katarzyny Kwiecień-Długosz.

30 Zob. Sprawozdanie z działalności za okres 15 XI 1981–14 XI 1986 Lubuskiego Towarzystwa Muzycznego im. Henryka Wieniawskiego w Zielonej Górze,.

z okazji jej podwójnego jubileuszu (800 lat istnienia i 700 lat nadania praw miejskich)³¹.

Zielonogórcy kompozytorzy

Definiując „kompozytora”, odwołujemy się zwykle zarówno do jego profesjonalizmu, wynikającego z posiadanego wykształcenia muzycznego, jak i mamy na względzie jego członkostwo w jakiejś instytucji muzycznej bądź stowarzyszeniu twórczym. Jednak sprawą najważniejszą jest fakt kreowania zarówno samej muzyki, jak i kultury muzycznej, co dokonuje się za sprawą dzieł oraz działalności kulturotwórczej. Kompozytorem jest więc każdy twórca muzyki, który decyduje o jej rozwoju. Jego przynależność do danego miejsca i wynikające z tego nadanie mu przymiotnikowego dookreślenia (np. zielonogórski, polski, europejski) wynika bezpośrednio z zaznaczenia twórczego śladu w rozwoju kultury danej społeczności³². Mianem kompozytorów zielonogórskich określam więc te osoby, które przyczyniły się do muzycznego rozwoju Zielonej Góry.

Jak wspomniałam, działalność zielonogórskich kompozytorskich związana jest z trzema ośrodkami: Lubuskim Towarzystwem Muzycznym im. Henryka Wieniawskiego³³, uczelniami wyższymi³⁴, wspomaganych przez zielonogórską szkołę muzyczną oraz z lokalną orkiestrą symfoniczną³⁵. Ich nestorem jest Juliusz Karcz, a matecznikiem — Sekcja Kompozytorów LTM.

31 B. Literska, *Życie muzyczne w Zielonej Górze*, op. cit., s. 643–675.

32 *Kompozytorzy polscy 1918–2000...*, op. cit., s. 287–288.

33 LTM powstało 14 XI 1961 roku jako Oddział Poznańskiego Towarzystwa Muzycznego, od 05 XI 1965 jest samodzielną jednostką, zrzeszoną w Federacji Towarzystw Muzycznych. Główna działalność LTM dotyczy prowadzenia Społecznych Ognisk Artystycznych/Muzycznych oraz upowszechniania muzyki.

34 Zob. przypis 14.

35 Orkiestra Symfoniczna w Zielonej Górze (1956–1961), Orkiestra Symfoniczna w Zielonej Górze – Przedsiębiorstwo Państwowe (1961–1974), Filharmonia Zielonogórska (1974–1982), od 1982 roku nosząca imię Tadeusza Bairda.

Impulsem do budowania miejskiego środowiska kompozytorskiego był — zainicjowany przez Zdzisława Giżewskiego (pierwszego prezesa LTM) — cykl koncertów *Godziny Muzyczne* (od 1961), zastąpionych przez *Spotkania Muzyczne* (1963–1987). Corocznie impreza ta odbywała się w ramach Dni Zielonej Góry, a potem — Międzynarodowego Dnia Muzyki. Koncert kompozytorski, prezentujący muzykę zielonogórskich artystów, miał miejsce po raz pierwszy w 1979 roku. Podobne zadanie spełniały inne inicjatywy: Dni Kameralistyki Lubuskiej oraz Polsko-Czechosłowackie Spotkania Muzyczne (później Polsko-Czechosłowackie Muzyczne Spotkania Przyjaźni). Konsekwencją tych działań było powstanie w 1980 roku Sekcji Kompozytorów w ramach LTM (dalej SK LTM). Inicjatorem jej powołania był ówczesny sekretarz i dyrektor artystyczny LTM — Stanisław Ciomek³⁶. Początkowo jako pięcioosobowa grupa w składzie: Eugeniusz Banachowicz, Juliusz Karcz, Szymon Kawalla, Andrzej Tuchowski, Narcyz Żołnowski, podjęła wiele cennych inicjatyw, które były realizowane przez dziesięć lat, do zawieszenia działalności w 1990 roku. Grupę tę czasowo zasilali Mirosław Bukowski, Stanisław Ciomek, Czesław Grabowski, Jerzy Mądrawski³⁷. Zatem świadoma chęć ukształtowania lokalnego środowiska kompozytorskiego ujawniła się dopiero 36 lat od powstania Zielonej Góry. Jak relacjonował w 1987 roku Juliusz Karcz:

Sekcja Kompozytorów Lubuskiego Towarzystwa Muzycznego organizuje koncerty kameralne lubuskich kompozytorów, prawykonania utworów kameralnych i symfonicznych, spotkania z wybitnymi kompozytorami spoza województwa. Utrzymuje stałe kontakty ze Związkiem Kompozytorów Polskich, Związkiem Artystów i Kompozytorów Rozrywkowych, Polskim Towarzystwem Muzyki Współczesnej i Ludowym Instytutem Muzycznym oraz z kompozytorami z Cottbus. Członkowie tej sekcji opracowują miniatury muzyczne na fortepian, akordeon i gitarę, potrzebne w pracy ognisk muzycznych. Dokonują nagrań radiowych własnych utworów, niektórzy także są ich wykonawcami. Opracowują też dzieła muzyczne dla potrzeb różnych kategorii wykonawców³⁸.

36 Juliusz Karcz, *Działalność lubuskich kompozytorów*, w: *Zielona Góra jako ośrodek kultury*, red. Edward Hajduk, Zielona Góra 1987, s. 120.

37 W sekcji działali też recenzenci: Grażyna Węclewska, Bogusław Stankowiak, Stanisław Wietrzyński.

38 J. Karcz, op. cit., s. 120.

Osiągnięcia SK LTM w ogólnych założeniach dotyczyły szeroko rozumianej edukacji muzycznej oraz promocji własnej twórczości w ramach zielonogórskich imprez cyklicznych, wydarzeń ogólnopolskich i międzynarodowych, nagrań telewizyjnych, radiowych i płytowych³⁹. Sam fakt powołania takiego ciała, ale przede wszystkim aktywność Sekcji, o zasięgu lokalnym, ogólnopolskim i międzynarodowym stanowi argument dla posługiwania się terminem „kompozytorzy zielonogórscy”. Liderami Sekcji pod względem liczby wykonań oraz ich zasięgu terytorialnego byli Juliusz Karcz oraz Andrzej Tuchowski⁴⁰.

Należy podkreślić, że udział filharmonii jako instytucji w propagowaniu twórczości lokalnej był znikomy i sprowadzał się do sporadycznych prezentacji kompozycji jej dyrektorów. Orkiestra wykonywała przede wszystkim repertuar klasyczny i romantyczny, z niewielkim udziałem współczesnego⁴¹. Koncertowe informatory programowe filharmonii z lat 1960–1972 zawierały dział „Z kroniki Lubuskiego Towarzystwa Muzycznego im. H. Wieniawskiego”, niestety ten zwyczaj w późniejszym czasie zanikł.

Filharmoniczne sale koncertowe były jednak miejscem propagowania twórczości rodzimej za sprawą licznych koncertów organizowanych

39 Więcej na temat działalności Sekcji Kompozytorów LTM zob. w: ibidem; Barbara Literska, *Kompozytorzy zielonogórscy*, „Rocznik Lubuski” 1998, t. 24, cz. 2, s. 141–153.

40 Szczegółowe informacje zob. w: B. Literska, *Kompozytorzy zielonogórscy...*, op. cit.

41 Za czasów dyrekcji artystycznej Romana Urbanka (1959–1960) były to utwory Stefana Poradowskiego, Andrzeja Koszewskiego, Witolda Lutosławskiego. W latach działalności Zygmunta Hassy (1960–1972) repertuar orkiestry rozszerzył się o kompozycje Grażyny Bacewicz, Tadeusza Bairda, Henryka Czyża, Jana Ekiera, Wojciecha Kilara, Stefana Kisielewskiego, Kazimierza Sikorskiego, Michała Spisaka, Kazimierza Wilkomirskiego. Kazimierz Morski (1972–1979) prezentował m.in. muzykę Edwarda Bogusławskiego, Ryszarda Gabryśia, Henryka Mikołaja Góreckiego, Zygmunta Krauzego, Lutosławskiego, Bolesława Szabelskiego, Spisaka, Witolda Szalonka. Szymon Kawalla (1980–1986) wykonywał kompozycje Bacewicz, Bairda, Góreckiego, Kilara, Lutosławskiego, Macieja Małeckiego, Zygmunta Mycielskiego, Andrzeja Panufnika, Krzysztofa Pendereckiego, Piotra Perkowskiego, Marty Ptaszyńskiej, Tadeusza Szeligowskiego, Romualda Twardowskiego. Czesław Grabowski (1986–2021) oraz Rafał Kłoczko (od 2021) kontynuowali/kontynuują tendencję repertuarową swoich poprzedników, w której udział muzyki XX-wiecznych kompozytorów polskich był marginalny.

przez Uniwersytet Zielonogórski, bowiem po zawieszeniu działalności Sekcji aktywność kompozytorska skupiła się wokół zielonogórskiej uczelni. Nad całością tego procesu czuwał Juliusz Karcz — najbardziej doświadczony i zasłużony przedstawiciel zielonogórskich twórców. Nie dość, że działał aktywnie w SK LTM, to wprost spowodował pojawienie się drugiej grupy rodzinnych młodych kompozytorów („tubylców”), którzy swą twórczą drogę rozpoczęli pod jego okiem w zielonogórskiej szkole muzycznej w ramach fakultatywnych zajęć z nauki kompozycji. Było to siedem osób, w latach 1989–1998 kontynuujących naukę w polskich akademiach muzycznych⁴². Dwoje z nich — Tomasz Kienik oraz Katarzyna Kwiecień — powróciło do Zielonej Góry, przy czym Kienik po 12 latach wyemigrował do Wrocławia.

Kształcenie muzyczne na poziomie akademickim rozpoczęło się w Winnym Grodzie wraz z powstaniem Zakładu Wychowania Muzycznego na Wydziale Pedagogicznym Wyższej Szkoły Nauczycielskiej (1971). Gdy z początkiem roku akademickiego 1974/1975 w strukturze Zakładu wydzielono pięć specjalistycznych pracowni, w tym Pracownię Teorii Muzyki, to pojawili się kompozytorzy z wrocławskiej Państwowej Wyższej Szkoły Muzycznej: Radomir Reszke i Leszek Wiślocki. W kolejnych latach do grupy tej dołączali: Andrzej Tuchowski (1977), Juliusz Karcz (1978), Mirosław Bukowski (1993), Zygmunt Herembeszta (1995), Tomasz Kienik (2000), Katarzyna Kwiecień-Długosz (2005), Stanisław Leśniewski (2020). Co istotne dla sprawy organizacji koncertów, kompozytorzy ci działali we władzach Instytutu Muzyki, dyrektorami byli Szymon Kawalla (1983–1987) oraz Juliusz Karcz (2001–2008), wicedyrektorami — Tomasz Kienik (2010–2012) i Katarzyna Kwiecień-Długosz (2016–2020).

Pracy dydaktycznej towarzyszyła praca twórcza, której owoce prezentowano podczas różnorodnych koncertów, z których wyróżniają się

42 W kolejności chronologicznej: Daria Kwiatkowska (Poznań, pod kier. M. Bukowskiego), Marcin Bortnowski (Wrocław, pod kier. G. Pstrokońskiej-Nawratil), Tomasz Kienik (Wrocław, pod kier. Z. Herembeszty), Paweł Strzelecki (Warszawa, pod kier. M. Borkowskiego), Ewa Strelczuk (Poznań, pod kier. M. Bukowskiego), Katarzyna Kwiecień (Poznań, pod kier. M. Bukowskiego), Marzena Kierzkowska (Bydgoszcz, pod kier. F. Woźniaka).

monograficzne koncerty kameralne w Filharmonii Zielonogórskiej, zainicjowane w 2006 roku za sprawą Juliusza Karcza. Chcąc uhonorować jubileusz siedemdziesięciolecia urodzin Mirosława Bukowskiego, dał on impuls do działania. W efekcie 29 XI 2006 roku komitet organizacyjny tej uroczystości (Juliusz Karcz, Rafał Ciesielski, Barbara Leterska, Tomasz Kienik) zrealizował zarówno koncert w Sali Kameralnej FZ⁴³, jak i jednodniowe seminarium naukowe poświęcone twórczości jubilata, w siedzibie Instytutu Muzyki (zob. ilustracja 1)⁴⁴.

Był to przełomowy moment, który zachęcił młodych pracowników do organizacji koncertów promujących lokalne środowisko muzyczne oraz największych polskich kompozytorów. 16 XI 2010 roku zorganizowano koncert z muzyką Chopina w Auli Uniwersytetu Zielonogórskiego (zob. ilustracja 2)⁴⁵.

-
- 43 Program koncertu: Mirosław Bukowski, *III Sonata* na fortepian (1972), *Tryptyk* na mezzosopran i fortepian do tekstu B. Leśmiana (1958), *IV Sonata* na fortepian (1995); Juliusz Karcz, *Pieśni* do słów Henryka Szykina (2003), *Chorał* na dwa akordeony (2005–2006), *Toccata* na dwa akordeony (2005–2006); Andrzej Tuchowski, *Jazz-Suita Americana* (2003–2004); Katarzyna Kwiecień-Długosz, *Mazurek* (2005).
- 44 Seminarium naukowe *Przestrzenie recepcji muzyki współczesnej*. Wygłoszono referaty: Barbara Leterska, „*Requiem*” Mirosława Bukowskiego — aspekty muzyczne i literackie; Bogumiła Tarasiewicz-Ciesielska, *Liryka wokalna Mirosława Bukowskiego*; Tomasz Kienik, *Wybrane problemy techniki kompozytorskiej oraz estetyka „Interferencji” Mirosława Bukowskiego*; Rafał Ciesielski, „Często muzyka leży między dźwiękami”. *Zapis pewnej rozmowy*; Katarzyna Kwiecień-Długosz, „*Spacer w gęszczu z przewodnikiem*”. *Nauka kompozycji u Profesora Bukowskiego — wspomnienia* (opublikowane w monografii *Przestrzenie recepcji muzyki współczesnej*, red. Barbara Leterska, Rafał Ciesielski, Zielona Góra 2008).
- 45 Program koncertu: kompozycje F. Chopina — *Mazurek a-moll* op. 17 nr 4, *Ballada g-moll* op. 23, *Walc cis-moll* op. 64 nr 2 — wyk. Karol Schmidt; *Mazurek g-moll* op. 67 nr 2, *Mazurek As-dur* op. 41 nr 4, *Scherzo h-moll* op. 20 — wyk. Dorota Frąckowiak-Kapała; *Nokturn cis-moll* op. posth., *Impromptu Fis-dur* op. 36 nr 2, *Impromptu Ges-dur* op. 51 nr 3, *Scherzo cis-moll* op. 39 nr 3 — wyk. Wolfgang Glemser; *Nokturn f-moll* op. 55 nr 1, *Polonez-fantazja As-dur* op. 61 — wyk. Ryszard Zimnicki; *Piosnka litewska* op. 74 nr 16, *Śpiew z mogiły* op. 74 nr 17, *Życzenie* op. 74 nr 1, *Śliczny chłopiec* op. 74 nr 8 — wyk. Bogumiła Tarasiewicz i Karol Schmidt; *Smutna rzeka* op. 74 nr 3, *Dwojaki koniec* op. 74 nr 11, *Wiosna* op. 74 nr 2, *Piosnka litewska* op. 74 nr 16 — wyk. Inga Lewandowska-Stankiewicz, Kuba Stankiewicz. Słowo: Andrzej Tuchowski. Organizator: Zakład Teorii Muzyki, Instytut Muzyki Wydziału Artystycznego Uniwersytetu Zielonogórskiego.

Ilustracja 1. Afisz zapowiadający koncert i seminarium naukowe 29 XI 2006



Ilustracja 2. Afisz zapowiadający koncert Chopinowski 16 XI 2010



Kolejnym wydarzeniem był jubileusz 40-lecia Akademickiego Środowiska Muzycznego, w ramach którego w Sali Kameralnej FZ (05 VI 2012) wybrzmiały kompozycje rodzimych twórców (ilustracja 3)⁴⁶.

46 Program koncertu: Juliusz Karcz, *Rapsod polski* na skrzypce i fortepian (2010), *Canzona* na flet, klarnet i puzon (2012); Andrzej Tuchowski, *Te lucis ante terminum* na akordeon (2000), *Jazz toccata* na akordeon (1999); Tomasz Kienik, *Psalm 137* na skrzypce solo (2012); Mirosław Bukowski, *Sonata* na wiolonczelę i fortepian (2008); Zygmunt Herembeszta, *Tryptyk ludowy* na trąbkę, waltornię i puzon (1974); Katarzyna Kwiecień-Długosz, *Cenerentola* na fortepian na cztery ręce (2004), *Hommage à Daquin* na klarnet i fortepian (2012).

Ilustracja 3. Afisz zapowiadający Koncert Jubileuszowy z okazji 40-lecia Akademickiego Środowiska Muzycznego 05 VI 2012



UNIwersYTET
ZIELONOGÓRSKI



40
lecie
Akademickiego
Środowiska
Muzycznego
w Zielonej Górze

KONCERT KOMPOZYTORSKI

W programie:

Juliusz Karcz - Rapsod polski
 Andrzej Tuchowski - Te lucis ante terminum
 Juliusz Karcz - Canzona
 Katarzyna Kwiecień-Długosz - Cenerentola
 Mirosław Bukowski - Sonata na wiolonczelę i fortepian
 Zygmunt Herembszta - Tryptyk ludowy
 Tomasz Kienik - Psalm 137
 Katarzyna Kwiecień-Długosz - Hommage à Daquin
 Andrzej Tuchowski - Jazz toccata

Wykonawcy:

Anna Dynda - wiolonczela
 Dorota Frąckowiak-Kapala - fortepian
 Karol Kot - puzon
 Jakub Kotowski - skrzypce
 Bronisław Kuzyszek - klarnet
 Agnieszka Kuchnowicz - flet
 Paweł Lśński - trąbka
 Iwan Moros - waltornia
 Karol Schmidt - fortepian
 Ryszard Zimnicki - fortepian
 Mateusz Zastawny - akordeon

5 czerwca 2012 r., godz. 18.00, sala kameralna Filharmonii Zielonogórskiej
 Wstęp wolny

W kolejnych latach zadbano także o prezentacje wybitnych polskich artystów — w 100-lecie urodzin Witolda Lutosławskiego zorganizowano w dniu 28 V 2013 w FZ specjalny koncert kameralny (zob. ilustracja 4)⁴⁷, a z okazji jubileuszu 60-lecia FZ uhonorowano Tadeusza Bairda w ramach projektu artystyczno-naukowego (zob. ilustracja 5)⁴⁸.

Po kilku latach rozpoczęła się seria corocznych koncertów filharmicznych promujących nową muzykę zielonogórszan oraz artystów z innych ośrodków polskich i zagranicznych. Pomysłodawczynią i realizatorką tej serii koncertowej jest Katarzyna Kwiecień-Długosz. Kolejne edycje nosiły tytuły: *Inklinacje – Refleksje – Niedopowiedzenia: Kompozytorzy ziem zachodnich dla Niepodległej*, *Wizje – Inspiracje – Nawiązania*, *Głos – Uderzenie – Czas*, *Jubilaus – Circolazioni – Schluss*, *Dusza – Anima – Seele* (zob. ilustracje 6–10).

47 Program koncertu: kompozycje W. Lutosławskiego — *Zastyszana melodyjka* na fortepian na 4 ręce, *Sześć piosenek dzieciennych* na głos i fortepian do słów Juliana Tuwima, *Miniatu* na 2 fortepiany, *Trzy fragmenty* na flet i harfę (w wersji na flet i fortepian), *Wariacje na temat Paganiniego* na 2 fortepiany, *Bukoliki* na fortepian w opracowaniu jazzowym Grzegorza Sykulskiego. Wykonawcy: Dorota Frąckowiak-Kapała (fortepian), Bogumiła Tarasiewicz-Ciesielska (mezzosopran), Urszula Witoszek (flet), Karol Schmidt (fortepian), Ryszard Zimnicki (fortepian), Agata Seidel (fortepian), Wiktoria Szydłowska (fortepian), kwartet jazzowy: Damian Kaczmarek (saksofon sopranowy), Grzegorz Sykulski (fortepian), Marek Styk (gitara basowa), Piotr Budniak (perkusja). Słowo: Andrzej Tuchowski. Organizator: Zakład Teorii Muzyki, Instytut Muzyki Wydziału Artystycznego Uniwersytetu Zielonogórskiego.

48 Projekt artystyczno-naukowy Tadeusza Bairda *głosy z oddali... Z myśli kompozytora zawartych w jego partyturach i dokumentach* łączył wernisaż wystawy, koncert muzyki kameralnej i prezentację portalu internetowego poświęconego Tadeuszowi Bairdowi: <http://www.baird.polmic.pl/index.php/pl/>. Autorką projektu była Barbara Literska, a współwykonawcami: artysta-grafik Jacek Papla, muzycy — Bogumiła Tarasiewicz (mezzosopran), Karolina Maszk-Mogiła (flet), Agnieszka Wierzbicka (flet), Olga Grabowska (wolonczela) oraz naukowczynie: Beata Bolesławska-Lewandowska (Instytut Sztuki PAN), Iwona Lindstedt (Instytut Muzykologii Uniwersytetu Warszawskiego). Jacek Papla opracował graficznie czterdzieści obiektów pochodzących ze zbiorów Archiwum Kompozytorów Polskich Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie (fragmentów muzycznych rękopisów, osobistej korespondencji kompozytora oraz jego fotografii), muzycy wykonali *Pieśni truwerów* Bairda, a badaczki zaprezentowały portal internetowy poświęcony kompozytorowi. Projekt odbył się w Galerii Biblioteki Uniwersyteckiej w Zielonej Górze.

Ilustracja 4. Afisz zapowiadający koncert 28 V 2013 roku





LUTOSŁAWSKI

LUTOSŁAWSKI



Koncert
pod honorowym patronatem
JM Rektora Uniwersytetu Zielonogórskiego
prof. dra hab. inż. **Tadeusza Kuczyńskiego**

Instytut Muzyki
Uniwersytetu Zielonogórskiego
zaprasza na Koncert z okazji
Roku Witolda Lutosławskiego,
który odbędzie się
28 maja 2013 o godz. 19.00
w sali MCM
Filharmonii Zielonogórskiej
im. Tadeusza Bairda.

ZAPROSZENIE WAZNE DLA DWÓCH OSÓB



Zrealizowano przy pomocy finansowej Miasta Zielona Góra











Ilustracja 5. Okładka katalogu wystawy pt. „Tadeusza Bairda głosy z oddali...”



Ilustracja 6. Afisz zapowiadający koncert *Inklinacje – Refleksje – Niedopowiedzenia*, 27 XI 2018

KONCERT MUZYKI KAMERALNEJ

INKLINACJE REFLEKSJE NIEDOPowiedzenia

KOMPOZYTORZY ZIEM ZACHODNICH DLA NIEPODLEGŁEJ

27 LISTOPADA 2018

GODZ. 18.00

Sala kameralna
Filharmonii Zielonogórskiej

Pl. Powstańców Wielkopolskich 10
Zielona Góra

Wstęp wolny

W PROGRAMIE UTWORY

KATARZYNY KWIECIEN-DŁUGOSZ
ARTURA CIEŚLAKA
ARTURA KROSCHELA
AGNIESZKI ZDROJEK-SUCHODOLSKIEJ
ZBIGNIEWA KOZUBA
JULIUSZA KARCZA

WYKONAWCY

SEPIA ENSEMBLE:
PAULINA GRAŚ-LUKASZEWSKA - FLET
ANNA SZMATOŁA - WIOŁONCZELA
OSTAP MANKO - SKRZYPCE
WOJCIECH JELIŃSKI - PUZON

ORGANIZATOR
Zakład Teorii Muzyki,
Instytut Muzyki,
Wydział Artystyczny Uniwersytetu Zielonogórskiego
przy współpracy z Katedrą Kompozycji,
Wydział Kompozycji, Dyrygentury,
Teorii Muzyki i Rytmiki.

Ilustracja 7. Afisz zapowiadający koncert *Wizje – Inspiracje – Nawiązania*, 10 XII 2019



**10 grudnia 2019
godz. 18.00**

**Sala kameralna
Filharmonii Zielonogórskiej
Plac Powstańców Wielkopolskich 10
Zielona Góra**

wstęp wolny

Wizje Inspiracje Nawiązania

**Koncert muzyki kameralnej
z okazji 20-lecia
Wydziału Artystycznego
Uniwersytetu Zielonogórskiego
i roku Grażyny Baciewicz**

w programie utwory
G. Baciewicz, M. Kodziory, A. Kroschala,
E. Fabiańskiej-Jelińskiej, J. Stalmierskiego,
K. Kwieciń-Błogosz, J. Karca

wykonawcy
Sopio Ensemble w składzie:
Paulina Graś-tukaszewska - flut
Olga Winkowska - skrzypce
Anna Szmatola - wiolonczela
Tomasz Sośniak - fortepian

przewodzenie koncertu: Elżbieta Samosiek

Organizatorzy:
Katedra Kompozycji i Teorii Muzyki, Instytut Muzyki,
Wydział Artystyczny Uniwersytetu Zielonogórskiego współfinansowany
z budżetu Uniwersytetu Zielonogórskiego oraz z Funduszy Europejskich

Instytut Muzyki
WZ

Wydział Artystyczny
Uniwersytetu Zielonogórskiego

UJZ
Uniwersytet Zielonogórski

Ilustracja 9. Afisz zapowiadający koncert *Jubilaus – Circolazioni – Schluss*, 10 V 2022

Jubilaus – Circolazioni – Schluss



KONCERT MUZYKI KAMERALNEJ

10 maja 2022, godz. 18.00
Sala kameralna Filharmonii Zielonogórskiej

PATRONAT KONCERTU
III ZEP

PATRONAT REALIZACJI
patronat real

ORGANIZACJA
UJZ

INDUSTRIAL PARTNER
OL

SPONSOR WSPÓRNY
Reed Connection

PROGRAM
 Juliusz Karcz – *Annus Jubilarus*
 Janusz Stalmierski – *Akapt*
 Stanisław Leśniewski – *niet.*
 Barbara Kaszuba – *Trio Circolazioni*
 Artur Kroschel – *Grafika*
 Katarzyna Kwiecień-Długosz – *Maski*
 1. Maska I
 2. Maska II
 3. Maska III
 4. Zarty na bok! / *Schluss mit lustig!*

WYKONAWCY
 Reed Connection Trio –
 Michał Mogiła – obój
 Jarosław Podsiadlik – klarnet
 Rafał Dolega – fagot

WSTĘP WOLNY

Wszystkim koncertom przyświecała idea ponadmuzyczna. Pierwszy odnosił się do stulecia odzyskania przez Polskę niepodległości (2018), drugi przypominał o roku Grażyny Bacewicz oraz dwudziestoleciu Wydziału Artystycznego UZ (2019), trzeci uświetniał dwudziestolecie Uniwersytetu Zielonogórskiego (2021), czwarty — osiemsetlecie Zielonej Góry, przypominał też o pandemii koronawirusa oraz wojnie w Ukrainie (2022), piąty nie był związany z jubileuszem, a jego przedmiotem był pierwiastek duchowy, wyrażony w kategoriach czasu, skupienia, przesilenia, podświadomości, duszy (2023). Koncerty te często zawierały prawykonania utworów, napisanych specjalnie na te wydarzenia⁴⁹. Pełny wykaz kompozycji twórców zielonogórskich, wykonanych w ramach tych koncertów zawiera tabela 1.

Tabela 1. Kompozycje zielonogórzan wykonane w ramach koncertów monograficznych w latach 2018–2023

Kompozytor	Tytuł utworu, rok powstania	Wykonanie, tytuł koncertu
Juliusz Karcz	<i>Quintetto antiquato</i> na flet, puzon, skrzypce, wiolonczelę i fortepian (2018)	2018: <i>Inklinacje – Refleksje – Niedopowiedzenia: Kompozytorzy ziem zachodnich dla Niepodległej</i>
Katarzyna Kwiecień-Długosz	<i>Heart of Darkness</i> na flet, puzon, skrzypce, wiolonczelę i fortepian (2018)	2018: <i>Inklinacje – Refleksje – Niedopowiedzenia: Kompozytorzy ziem zachodnich dla Niepodległej</i>
Juliusz Karcz	<i>Quartetto danzante</i> na flet, skrzypce, wiolonczelę i fortepian (2019)	2019: <i>Wizje – Inspiracje – Nawiązania</i>
Katarzyna Kwiecień-Długosz	<i>W siódlach (BACG)</i> dla czterech wykonawców (2019)	2019: <i>Wizje – Inspiracje – Nawiązania</i>
Juliusz Karcz	<i>Pory roku</i> do wierszy ks. Jana Twardowskiego na sopran, baryton i marimbę (2021)	2021: <i>Głos – Uderzenie – Czas</i>

49 Zob. Barbara Literska, *Inklinacje, refleksje, niedopowiedzenia w muzyce Katarzyny Kwieceń-Długosz. Szkic o kompozytorce z Zielonej Góry*, „Polski Rocznik Muzykologiczny” xx, 2022, s. 137–139.

Katarzyna Kwiecień-Długosz	<i>Kapsuła czasu</i> na sopran, baryton i dwie perkusje (2021)	2021: <i>Głos – Uderzenie – Czas</i>
Stanisław Leśniewski	<i>Za mną</i> na sopran i perkusję (2021)	2021: <i>Głos – Uderzenie – Czas</i>
Juliusz Karcz	<i>Annus Jubilaeus</i> na trio stroikowe (2022)	2022: <i>Jubilaeus – Circolazioni – Schluss</i>
Stanisław Leśniewski	<i>niet</i> na trio stroikowe (2022)	2022: <i>Jubilaeus – Circolazioni – Schluss</i>
Katarzyna Kwiecień-Długosz	<i>Maski: Maska I, Maska II, Maska III, Żarty na bok! / Schluss mit lustig!</i> na trio stroikowe (2022)	2022: <i>Jubilaeus – Circolazioni – Schluss</i>
Katarzyna Kwiecień-Długosz	<i>Tempus fugit</i> na klarnet, skrzypce, wiolonczelę i fortepian (2019)	2023: <i>Dusza – Anima – Seele</i>
Stanisław Leśniewski	<i>9(0) minut skupienia na 5</i> na klarnet, skrzypce, wiolonczelę i fortepian (2023)	2023: <i>Dusza – Anima – Seele</i>

Przedstawione powyżej informacje wskazują na główne kierunki działania zielonogórskich kompozytorów w mieście, pokazują ich jako grupę. Co warto podkreślić, była ona ukształtowana oddolnie, z inicjatywy konkretnych osób, i samodzielnie kreowała kolejne wydarzenia muzyczne. Informacje na ten temat zawarto w leksykonie.

Leksykon Zielonogórskich Kompozytorów

Wykaz skrótów

AMuz — Akademia Muzyczna

CEA — Centrum Edukacji Artystycznej

FZ — Filharmonia Zielonogórska im. Tadeusza Bairda

IKSM — Instytut Kultury i Sztuki Muzycznej

IM — Instytut Muzyki

IWM — Instytut Wychowania Muzycznego

MKiS — Minister/stwo Kultury i Sztuki

NOSPR — Narodowa Orkiestra Symfoniczna Polskiego Radia

PDK — Państwowy Dom Kultury

PSM — Państwowa Szkoła Muzyczna

PWSM — Państwowa Wyższa Szkoła Muzyczna

SK LTM — Sekcja Kompozytorów Lubuskiego Towarzystwa Muzycznego im. Henryka Wieniawskiego w Zielonej Górze

UAM — Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

UWr — Uniwersytet Wrocławski

UZ — Uniwersytet Zielonogórski

WSN — Wyższa Szkoła Nauczycielska

WSP — Wyższa Szkoła Pedagogiczna

WSP TK — Wyższa Szkoła Pedagogiczna im. Tadeusza Kotarbińskiego w Zielonej Górze

ZAKR — Związek Polskich Autorów i Kompozytorów

ZKP — Związek Kompozytorów Polskich

ZWM — Zakład Wychowania Muzycznego

BANACHOWICZ EUGENIUSZ (ur. 27 X 1946 Międzyrzecz Wielkopolski), kompozytor, aranżer, dyrygent, pedagog, dziennikarz muzyczny. Absolwent PWSM w Poznaniu (1968–1973). Jako student grał na gitarze basowej w zespołach Akces oraz Inni, dla których też komponował⁵⁰. Pracę zawodową rozpoczął w Zielonej Górze jako nauczyciel akademicki w WSP TK (1973–1976) oraz w redakcji muzycznej tamtejszej Rozgłośni Polskiego Radia (od roku 1976) aż do przejścia na emeryturę w 2019 — przez 43 lata był kierownikiem Redakcji Muzycznej PR Rozgłośni Regionalnej w Zielonej Górze, Radia Zachód. Członek ZAKR (od 1980) i Stowarzyszenia Autorów ZAiKS (od 1982). Działał jako kompozytor, konsultant muzyczny w Lubuskim Teatrze im. Leona Kruczkowskiego w Zielonej Górze,

⁵⁰ Arkadiusz Tyda, *Muzycy pokolenia big-beatu w Zielonej Górze w okresie PRL*, „Pamięć i Sprawiedliwość” 2022 nr 2(40), s. 89–107, https://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.ojs-doi-10_48261_pis224005/c/articles-2230870.pdf.pdf [dostęp: 10.12.2023].

instruktor, prelegent, juror, jeden z piętnastu założycieli Lubuskiego Towarzystwa Gitarowego.

Autor instrumentalnej muzyki rozrywkowej, piosenek dla dzieci, muzyki do filmów reklamowych i dokumentalnych⁵¹, na mistrzostwa Europy i świata w akrobatyce sportowej, sygnałów radiowych dla Radia Zachód, muzycznych ilustracji do reportaży radiowych⁵². Komponowaniem zajmował się szczególnie intensywnie w latach 80. XX wieku; zadebiutował utworem *Song for Genevieve (Wróc o zmierzchu)*, nagrany przez Poznańską Orkiestrę Rozrywkową PRiTV pod dyr. Zbigniewa Górnego (1980), wydanym na płycie *Match-Ball Zbig Górny & His Orchestra* przez Selected Sound (Hamburg 1981)⁵³. Ma w dorobku pięćdziesiąt utworów, z czego aż czterdzieści zakontraktowały agencje zagraniczne: Edition Show Business i Selected Sound (RFN), Richards Music (USA), Emihenco i Tabata (Francja), Arietto Music (Anglia). Skomponował muzykę do popularnego programu *Telewizja nocą* (utwory: *Chwila wytchnienia*, *Azaliowe sny*, *Lekki, ciepły wiatr*, *Blokada*, *Bankier*, *Dyskobol*, *Oaza spokoju*, *Seria B*). Jego kompozycje znajdowały się w repertuarze FZ, począwszy od roku 2000 były wykonywane podczas koncertów noworocznych. Nagrania ośmiu z nich, pod dyрекcją Czesława Grabowskiego, znalazły się na płycie *Chwila wytchnienia*, wydanej przez FZ w 2007 roku (*Chwila wytchnienia*, *Lekki ciepły wiatr*, *Dotknąć marzeń*, *Małe rozarium*, *W ramionach nadziei*, *Rondo dla D*, *Barwy jesieni*, *Magia snu*). 23 IV 2007 została ona przekazana mieszkańcom ziemi lubuskiej jako bezpłatny dodatek do sobotniego magazynowego wydania „Gazety Lubuskiej”.

Jako dyrygent prowadził orkiestry radiowe z Poznania i Katowic — podczas koncertów i nagrań, m.in. we współpracy z Jerzym Milianem podczas zielonogórskich Festiwalu Piosenki Radzieckiej, koncertów zagranicznych z Mietkiem Szcześniakiem, grupą Lady Pank, Krzysztofem Jabłońskim.

51 „Banachowicz Eugeniusz”, w: *Cyfrowa Biblioteka Polskiej piosenki*, https://bibliotekapiosenki.pl/osoby/Banachowicz_Eugeniusz [dostęp: 03.12.2023].

52 Alfred Siatecki, *Hobby: komponowanie*, rozmowa z Eugeniuszem Banachowiczem, „Gazeta Lubuska”, 12 IV 2007, <https://gazetalubuska.pl/hobby-komponowanie/ar/7682863> [dostęp: 10.12.2023].

53 Zob. <https://www.youtube.com/watch?v=1JMsq4nn1wE> [dostęp: 13.06.2024].

Autorytet muzyczny Zielonej Góry, swoją wszechstronną działalnością wpłynął na kształt kultury muzycznej miasta i regionu. Jako dziennikarz muzyczny szczególnie promował lokalne konkursy i festiwale (Muzyka w Raju w Gościkowie-Paradyżu, Dni Muzyki nad Odrą, Mistrzowie Polskiej Wiolinistyki, Ogólnopolski Turniej Pianistyczny w Żaganiu, międzynarodowy festiwal Lubuskie Spotkania Gitarowe). Został uhonorowany Nagrodą Miasta Zielona Góra (2014)⁵⁴ oraz odznaką honorową Zasłużony dla Kultury Polskiej.

BUKOWSKI MIROSŁAW ANDRZEJ (ur. 5 I 1936 Warszawa), kompozytor, dyrygent, profesor tytularny w zakresie sztuki muzycznej⁵⁵. Studia kompozytorskie zrealizował w PWSM w Sopocie na Wydziale Kompozycji, Dyrygentury i Teorii Muzyki w klasie Floriana Dąbrowskiego (1954–1959). Tam również rozpoczął studia w zakresie dyrygentury w klasie Bohdana Wodiczki, które ukończył w PWSM w Poznaniu w klasie Zbigniewa Chwędzuka (1959–1963). Pracę nauczyciela akademickiego rozpoczął w PWSM w Poznaniu w Katedrze Kompozycji jako asystent, potem adiunkt (1962–1967). Po uzyskaniu przewodu kwalifikacyjnego II stopnia⁵⁶ został docentem na Wydziale Kompozycji, Dyrygentury i Teorii Muzyki poznańskiej AMuz (1979), a po otrzymaniu tytułu profesora sztuki muzycznej awansował na stanowisko profesora nadzwyczajnego (1989). Na uczelni tej pełnił funkcje dziekana: Wydziału Wokalnego (1982–1984), Wydziału Kompozycji, Dyrygentury i Teorii Muzyki (1984–1987) oraz kierownika Katedry Kompozycji i Teorii Muzyki (1987–1996). Równolegle pracował

54 Miasto Zielona Góra, Księga Zasłużonych od 2014 roku, https://bip.zielonagora.pl/system/obj/51038_ks.pdf [dostęp: 03.12.2023].

55 Więcej informacji zob. w: Barbara Literska, *Dorobek twórczy i pedagogiczny Mirosława Bukowskiego oraz Jubileusz prof. Mirosława Bukowskiego*, w: *Przestrzenie recepcji muzyki współczesnej*, op. cit., s. 13–27, 117–118. Zob. też eadem, *Jubileusz prof. Mirosława Bukowskiego*, w: ibidem, s. 117–118. Biogramy w publikacjach: *Kompozytorzy polscy 1918–2000...*, op. cit., oraz Janina Tatarska, „Bukowski Mirosław Andrzej” w: *Encyklopedia muzyczna PWM. Część biograficzna*, red. Elżbieta Dziębowska, suplement „ab”, Kraków 1998, zawierają błędne dane.

56 Odpowiednik dzisiejszej habilitacji.

w zielonogórskiej WSP TK na stanowisku docenta (1983–1991) i profesora zwyczajnego (1993–2006). Pełnił funkcję dyrygenta Wielkopolskiej Symfonicznej Orkiestry im. Karola Kurpińskiego w Poznaniu (1973–1977) oraz dyrygenta gościnnego w polskich ośrodkach muzycznych. Działal w poznańskim oddziale ZKP, był członkiem Komitetu Festiwalowego i Komisji Repertuarowej Ogólnopolskiego Festiwalu Polskiej Muzyki Współczesnej „Poznańska Wiosna Muzyczna” (1976–1989). Członek SK LTM w Zielonej Górze od 1983 do 1990.

Jako kompozytor debiutował w wieku dwudziestu lat prawykonaniem *Sonatiny* na fortepian podczas Festiwalu PWSM w Poznaniu (XI/XII 1955). Wykonanie *Allegra symfonicznego* podczas pierwszej Poznańskiej Wiosny Muzycznej w 1961 roku zapoczątkowało tradycję umieszczania jego muzyki w kolejnych edycjach tego festiwalu. Dorobek Bukowskiego obejmuje utwory: orkiestrowe — *Allegro symfoniczne* (1959), *Swinging Concerto* (1967), *Interferencje* (1973), *Pastourelle* (1979), *Koncert na wiolonczelę i orkiestrę* (1975); kameralne — *Imitacja* na skrzypce i fortepian (1963), *Ostinato e mobile* na zespół perkusyjny (1977), *Sonata* na wiolonczelę i fortepian (2008); fortepianowe — *Sonatina* (1955), *I Sonata* (1956), *II Sonata* (1959), *III Sonata* (1972), *IV Sonata* (1995), *Espressioni per duo* na fortepian (1961), wersja na dwa fortepiany (1971), *Chiaroscuro* (Światłocienie) na dwa fortepiany (2002); choralne — *Latajo ptośki* na czterogłosowy chór mieszany (1971), *Trzy poematy senne* na 8-głosowy chór mieszany (1981), *Modlitwa Pańska — Ojciec nasz* na 4-głosowy chór mieszany (2005); wokálně-instrumentalne — *Tryptyk* do słów Bolesława Leśmiana, na mezzosopran i fortepian (1958), *Znikomość. 5 szkiców lirycznych* na sopran i fortepian, słowa Emilia Michalska (1986), *Stances* na sopran i fortepian, słowa Wincenty Korab-Brzozowski (1994), *Hieroglify Boga* na sopran i fortepian, słowa Gennadij Ajgi (2005), *Tryptyk* na mezzosopran i orkiestrę symfoniczną (1958), *Recueillement* na sopran i orkiestrę symfoniczną, słowa Wincenty Korab-Brzozowski do (2000), *Affinite d'ombres et de fleurs en le soir* na sopran i orkiestrę symfoniczną (2003), *Requiem* na alt, bas, 4-głosowy chór mieszany i orkiestrę symfoniczną, wg poematu Anny Achmatowej (1991); dla teatru i sceny — Bułat Okudźawa, *Jeszcze pożyjesz* (wyst. Pałac Kultury, Poznań 1963), Federico García Lorca, *Czarująca szewcowa*

(wyst. Teatr Państwowego Przedsiębiorstwa Imprez Estradowych, Poznań 1965), Włodzimierz Majakowski, *Pluskwa* (wyst. Teatr Polski, Poznań 1965), William Shakespeare, *Sen nocy letniej* (wyst. Teatr Polski, Poznań 1966), *Człowiekiem był* — montaż literacki (wyst. Estrada, Poznań 1970), Tadeusz Szymański, *Ptaki do Polski — czyli wyznania senatora wojewody J. Wybickiego uczynione potomnym i historii* (wyst. Towarzystwo Muzyczne im. H. Wieniawskiego, Poznań 1977); kompozytorskie prace redakcyjne — rekonstrukcja *Tria* na obój, skrzypce i wiolonczelę T. Szeligowskiego (odtworzenie i redakcja partytury na podstawie zachowanych głosów); opracowania, transkrypcje, instrumentacje, aranżacje — W. Lutosławski, *Mała suita* — opracowanie na fortepian na cztery ręce; J.S. Bach, aria z kantaty *Was mir behagt, ist nur die muntre Jagd* BWV 208 — opracowanie na fortepian; B. Bartók, *Tańce rumuńskie* — instrumentacja na orkiestrę dla Zespołu Pieśni i Tańca Wielkopolska; aranżacje utworów rozrywkowych dla Wielkopolskiej Symfonicznej Orkiestry Objazdowej; aranżacje utworów E. Griega, S. Prokofiewa, P. Czajkowskiego, D. Kabalewskiego na orkiestrę dętą dla Poradni Ruchu Amatorskiego Pałacu Kultury w Poznaniu.

Parał się również działalnością naukową, do jego najważniejszych publikacji należą: *Z lektury listów K. Szymanowskiego*, „Zeszyty Pro Syfoniki”, Poznań 1981; „*Fantazja*” op. 15 F. Schuberta, „Zeszyty Naukowe Akademii Muzycznej w Poznaniu” II, 1982; *Etiudy czy obrazy? Opus 33 i 39 S. Rachmaninowa*, „Zeszyty Naukowe Akademii Muzycznej w Poznaniu” V, 1994; *Szkic do portretu kompozytorskiego F. Dąbrowskiego*, Poznań 1993; *Wokół „Tria” na obój, altówkę i wiolonczelę T. Szeligowskiego*, w: *Z dziejów kultury muzycznej Poznania*, red. Jan Astriab, Włodzimierz Kaczocha, Poznań 1996; *O niezamierzonych walorach twórczości B. Bartóka*, w: *Problemy wkonawcze muzyki współczesnej*, red. Irena Marciniak, Zielona Góra 1998, s. 139-158; *Suita orkiestrowa „Niebieski Ptak” wg Maeterlincka jako przykład autonomicznej wersji muzyki teatralnej T. Szeligowskiego*, w: *Tadeusz Szeligowski. Wokół twórcy i jego dzieła*, red. Teresa Brodniewicz, Janusz Kempieński, Janina Tatarska, Poznań 1998.

Jako nauczyciel akademicki w AMuz w Poznaniu wykształcił grono kompozytorów, do którego należą: Grażyna Węcłewska (dyplom 1988), Jaromir Gajewski (dyplom 1991), Daria Kwiatkowska (dyplom 1994),

Katarzyna Kuczyńska-Striońska (dyplom 1995), Sławomir Kozłowski (dyplom 1997), Ewa Strelczuk (dyplom 2000), Katarzyna Kwiecień (dyplom 2003), Szymon Brzóska (dyplom 2005), Marcin Banasik (dyplom 2006). Był promotorem prac magisterskich studentów Wydziału Wychowania Muzycznego Filii w Szczecinie AMuz w Poznaniu: Tadeusza Telszewskiego (dyplom 1975), Elżbiety Rynkiewicz (dyplom 1982), Andrzeja Ciemniaka (dyplom 1983), Hanny Kotłęgi (dyplom 1985), Ireny Sanok (dyplom 1986), Mirosławy Gieczys (dyplom 1987), promotorem w artystycznym przewodzie kwalifikacyjnym I stopnia w zakresie sztuki muzycznej w dyscyplinie „Kompozycja” Jaromira Gajewskiego (AMuz w Łodzi, 1998). Oceniał prace doktorskie i habilitacyjne z kompozycji: Krystiana Kielba (artystyczny przewód kwalifikacyjny I stopnia, AMuz im. Karola Lipińskiego we Wrocławiu, 1998) oraz Juliusza Karcza (artystyczny przewód kwalifikacyjny II stopnia, AMuz w Krakowie, 1997). W roku 1981 otrzymał Nagrodę MKiS II stopnia za osiągnięcia w dziedzinie dydaktyki⁵⁷.

Dla Zielonej Góry był postacią ważną, gdyż dbał o rozwój indywidualny Juliusza Karcza i Katarzyny Kwiecień-Długosz — osób na stałe związanych z muzyczną Zieloną Górą i jej głównych filarów kompozytorskich. Wyrazem wdzięczności za tę pracę był koncert jubileuszowy, zorganizowany w siedemdziesiątą rocznicę jego urodzin.

GRABOWSKI CZESŁAW (ur. 21 VII 1946 Sosnowiec), kompozytor, dyrygent, pedagog, organizator życia muzycznego, profesor tytularny w zakresie sztuki muzycznej⁵⁸. Kompozycję studiował pod kierunkiem Bolesława Woytowicza w PWSM w Katowicach (1968–1973), a dyrygenturę w klasie Jana Wincentego Hawela (1980–1986).

Pracował jako kierownik artystyczny i dyrygent Zespołu Pieśni i Tańca Śląsk oraz w Operze Śląskiej w Bytomiu (1980–1982), piastował stanowisko

57 J. Tatarska, „Bukowski Mirosław Andrzej”, w: *Encyklopedia muzyczna...*, op. cit.; „Bukowski Mirosław Andrzej”, w: *Encyklopedia muzyki*, red. Andrzej Chodkowski, Warszawa 1995.

58 Grzegorz Zmuda, „Grabowski Czesław”, w: *Encyklopedia muzyczna PWM. Część biograficzna*, red. Elżbieta Dziębowska, t. 3, Kraków 1987.

dyrygenta Filharmonii Górniczej w Zabrzu (1983–1986). Przez 35 lat kierował Filharmonią Zielonogórską jako jej dyrektor naczelny i artystyczny (1986–2021). Równolegle działał aktywnie na rzecz promocji polskiej muzyki jako główny dyrygent Orkiestry Symfonicznej Radia i Telewizji Republiki Białoruś (2009–2012). Jako dyrygent wykonał ok. 2000 koncertów, przede wszystkim z Orkiestrą FZ oraz z innymi orkiestrami polskimi i zagranicznymi — z repertuarem klasycznym (oratoryjnym, symfonicznym, operowym) i popularnym. Koncertował m.in. w Albanii, Białorusi, Danii, Estonii, we Francji, w Hiszpanii, Holandii, Niemczech, Ukrainie i we Włoszech. Jego wkład w rozwój muzycznej kultury Zielonej Góry jest niezaprzeczalny — prowadził szeroko zakrojoną działalność jako kompozytor, ale przede wszystkim organizator życia muzycznego i propagator muzyki klasycznej, ze szczególnym uwzględnieniem muzyki polskiej.

Pracował jako nauczyciel akademicki (1973–1989) w PWSM w Katowicach, następnie w UZ (1997–1998) i Akademii Sztuki w Szczecinie (od 2004). Promotor wielu prac magisterskich, pracy doktorskiej (Barbara Halc, 2010), recenzent prac habilitacyjnych (Małgorzata Kuchtyk, 2018; Wojciech Tomasz Rodek, 2020).

Organizator ogólnopolskich wydarzeń artystycznych: Śląskiej Jesieni Gitarowej, Śląskiej Trybuny Kompozytorów, Festiwalu Smyczkowego „Mistrzowie Polskiej Wiolinistyki”, Międzynarodowego Festiwalu Organowego i Międzynarodowych Spotkań Muzycznych „Wschód–Zachód”. Jako członek Stowarzyszenia Przyjaciół FZ — wraz z senatorem Zbyszko Piwońskim i Andrzejem Toczewskim — doprowadzili do zbudowania nowej sali koncertowej FZ pod nazwą Międzynarodowe Centrum Muzyczne „Wschód – Zachód”, która została oficjalnie otwarta tydzień przed przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej (24 IV 2004). Od czerwca 2022 roku jest przewodniczącym zielonogórskiej rady seniorów przy Radzie Miasta Zielona Góra.

Dorobek twórczy Grabowskiego obejmuje kompozycje: sceniczne — oratorium sceniczne *Żywioły* dla mimów, solistów, chóru i orkiestry, słowa Tadeusz Kubiak (1973); wokально-instrumentalne — kantata *Sursum corda* (1994), *Baśń* na sopran i orkiestrę smyczkową, słowa Tadeusz Miciński (1995); kantata *Totus Tuus* na chór mieszany i orkiestrę symfoniczną

(1997); orkiestrowe — *I Symfonia* (1970), *II Symfonia* (1971), *4 tańce i aria* (1975), *Muzyka w cieniu* na organy i instrumenty dęte (1976), *Muzyka na gitarę i orkiestrę kameralną* (1977), *Introdukcja* na orkiestrę kameralną (1983), *Koncert śląski* na gitarę i orkiestrę symfoniczną (1988); zespołowe kameralne — *Agena* na zespół instrumentalny (1971), *Liryki* wg Juliana Przybosa na fortepian koncertujący i zespół instrumentalny (1972), *Musica per quartetto, trio e solo* (1974), *Postludium* na gitarę, altówkę, klarnet basowy i bongosy (1975), *Głosy gradualne* na zespół instrumentalny (1976), *Grave* na wiolonczelę, klarnet basowy i perkusję (1977), *Recitativo per flauto, cembalo a tre violoncelli* (1978), *Wiersz* na zespół instrumentalny (1983), *Pieśni dla przyjaciela* na gitarę, flet i kwartet smyczkowy (1990); wokalne — *Grusza*, pięć pieśni na alt i orkiestrę, słowa Maria Pawlikowska-Jasnorzewska (1969); *Epitafium Mater mea* na chór mieszany i małą orkiestrę symfoniczną, słowa Konstanty Ildefons Gałczyński (1971), *Gawęda o miłości ziemi ojczystej* na chór mieszany, słowa Wisława Szymborska (1978); *Dwie piosenki dla Wojtka* na chór mieszany, słowa Jan Brzechwa (1979), *Oda na Gdańsk* na chór mieszany, słowa Jarosław Iwaszkiewicz (1979); dla teatru — Adam Mickiewicz, *Pan Tadeusz* (1993); opracowania, m.in. *Kolędy polskie* na flet i orkiestrę smyczkową (1995); popularne — cykl polskich pieśni i tańców opracowanych dla zespołu Śląsk (1980–1982).

Za swoją wszechstronną działalność został wyróżniony Brązowym i Złotym Krzyżem Zasługi, medalami: Zasłużony dla Województwa Katowickiego, Zielonogórskiego, Lubuskiego, Zasłużony dla Muzyki Polskiej, Zasłużony dla Kultury Polskiej, Srebrnym i Złotym Medalem „Zasłużony Kulturze Gloria Artis”, Złotym Medalem Prezydenta Miasta Zielonej Góry, tytułami Honorowego Obywatela Łagowa i Zielonej Góry, Honorowego Strażaka Zielonej Góry.

W swej 35-letniej pracy na stanowisku dyrygenta i dyrektora najważniejszej w mieście instytucji propagującej muzykę klasyczną, wpłynął on na podniesienie poziomu muzycznej kultury zielonogórzan.

HEREMBESZTA ZYGMUNT (ur. 9 II 1934 Przemyśl, zm. 10 XII 2002 Wrocław), kompozytor, pianista, pedagog, animator muzyki. Edukację muzyczną rozpoczął po wojnie w Przemyślu w Szkole Muzycznej Braci

Gołębiowskich⁵⁹. We wspomnieniach Jana Palczewskiego był wyróżniającym się uczniem klasy fortepianu Julii Petersowej⁶⁰. Jako osiemnastoletni pianista miał w repertuarze: Feliksa Mendelssohna-Bartholdy'ego *Rondo capriccioso*, Ferencza Liszta *Rapsodię węgierską* nr 6 oraz Carla Marii von Webera *Konzertstück f-moll* op. 79. Dyplom artysty-muzyka w zakresie nauczycielskim uzyskał w PWSM we Wrocławiu (1957), w tej samej uczelni uzyskał także magisterium w klasie kompozycji Stefana Bolesława Poradowskiego (1967), które rozpoczął w Krakowie u Stanisława Wiechowicza. Kolejne stopnie artystycznego awansu w zakresie kompozycji uzyskał we wrocławskiej Alma Mater (adiunkt, 1970) oraz w PWSM w Katowicach (docent, 1977).

Najważniejszym miejscem jego działalności zawodowej był Wrocław, ale wyraźny ślad zostawił także w Przemyśle, Kielcach i Zielonej Górze. W rodzinnym mieście przebywał do 1963 roku, pracując jako nauczyciel gry na fortepianie w Państwowym Ognisku Muzycznym w Przeworsku (1957–1958) i nauczyciel gry na fortepianie oraz przedmiotów teoretycznych w PSM w Przemyśle (1958–1963). We Wrocławiu wykładał wychowanie muzyczne w Państwowym Liceum Plastycznym (1963–1965), harmonię i kontrapunkt w Państwowej Średniej Szkole Muzycznej (1963–1967), harmonię w Państwowym Liceum Muzycznym (1967–1974). Od 1 x 1966 roku był pracownikiem naukowo-dydaktycznym PWSM we Wrocławiu na Wydziale Kompozycji, Teorii i Dyrygentury (do roku 2002)⁶¹. Kolejno piastował stanowiska: asystenta (1966–1967), starszego asystenta (1967–1970), adiunkta (1970–1978), docenta (1978–1990), profesora nadzwyczajnego (1991–2002). Realizował zajęcia dla studentów dwóch wydziałów: Kompozycji, Teorii i Dyrygentury (I) oraz Wychowania Muzycznego (IV).

59 W 1944 roku bracia Władysław i Tomasz Gołębiowscy (wysiedleńcy ze wschodnich terenów II Rzeczypospolitej) założyli w Przemyśle Prywatną Szkołę Muzyczną (przy ul. Kościuszki 7). Szkoła nosiła początkowo nazwę Konserwatorium Muzyczne, a następnie Instytut Muzyczny. W 1954 roku została przekształcona w Państwową Szkołę Muzyczną.

60 Jan Palczewski, *Pedagodzy i uczniowie. Wspomnienia o pierwszej po II wojnie światowej Szkole Muzycznej w Przemyśle*, „Quod Libet” 2011 nr 1, s. 13.

61 W międzyczasie wydział ten przybierał różne nazwy.

Na wydziale I były to przedmioty: kompozycja główna⁶², kompozycja ogólna, harmonia specjalna, kontrapunkt, instrumentacja, improwizacja fortepianowa, a na wydziale IV: kontrapunkt, instrumentacja, improwizacja fortepianowa, propedeutyka kompozycji. Lata 80. XX wieku zaowocowały także jego pracą na rzecz wrocławskiego środowiska kompozytorskiego, jako przewodniczącego oddziału wrocławskiego ZKP (1983–1986)⁶³. Ponadto we wrocławskiej PWSM pełnił różne funkcje: Komendanta Studenckiego Hufca Pracy (1970), Przewodniczącego Rady Szkoły (od 1 XI 1978⁶⁴), Kierownika Międzyuczelnianego Studium Pedagogiczno-Teologicznego (1978–1980), Dziekana Wydziału Kompozycji, Dyrygentury i Teorii Muzyki (1981–1984), Rektora (1984–1987). Przez jedenaście lat (1984–1995) współpracował z Instytutem Wychowania Muzycznego WSP w Kielcach. Kolejnym miastem akademickim, z którym związał się na osiem ostatnich lat swego życia była Zielona Góra. Z dniem 1 X 1995 rozpoczął pracę w Instytucie Wychowania Muzycznego na Wydziale Pedagogicznym WSP TK na stanowisku profesora nadzwyczajnego. W latach 1996–2002 piastował stanowisko kierownika Zakładu Teorii Muzyki.

Pracował także w innych miejscach, był niekwestionowanym autorytetem muzycznym w zakresie szeroko rozumianej edukacji i twórczości muzycznej: w PDK w Przemyśle jako instruktor terenowej Poradni Muzycznej, akompaniator zespołu baletowego, instruktor zespołu muzyki rozrywkowej (1958–1963), w Państwowej Operetce Dolnośląskiej we Wrocławiu jako korepetytor baletu (1963–1966), w PDK Pafawag jako instruktor amatorskiego zespołu instrumentalnego (1967–1968), w Międzywydziałowym Studium Kulturalno-Oświatowym UWr oraz w Studium

62 Pierwszymi nauczycielami kompozycji w uczelni wrocławskiej byli: Piotr Perkowski z Krakowa i Stefan Bolesław Poradowski z Poznania (w latach 1954–1967 był jedynym nauczycielem kompozycji). Kolejnymi pedagogami byli: Tadeusz Natanson (uczeń S.B. Poradowskiego) i Ryszard Bukowski (uczeń Kazimierza Sikorskiego). Od 1975 roku wraz z Leszkiem Wiślockim (jako uczniowie S.B. Poradowskiego) rozpoczęli samodzielne nauczanie kompozycji na poziomie akademickim.

63 Członkiem ZKP został w 1974 roku.

64 W dokumentacji z działu Służb Pracowniczych AMuz we Wrocławiu nie znaleziono daty odwołania z tej funkcji.

Kulturalno-Oświatowym przy Wojewódzkim Domu Kultury we Wrocławiu prowadził wykłady z muzyki współczesnej (1966–1969), w Uniwersytecie Robotniczym (na średnim kursie dla muzyków praktyków) wykładał akustykę z instrumentoznawstwem, harmonię, kształcenie słuchu, w Wojewódzkim Ośrodku Metodycznym prowadził wykłady z instrumentacji muzycznej (1992); przez wiele lat sprawował opiekę merytoryczną nad szkołami muzycznymi II stopnia oraz wizytował tam lekcje harmonii. Włączał się także w prace na rzecz rozwoju kultury i szkolnictwa artystycznego w Polsce jako członek jury: festiwalu Jazz nad Odrą (1968, 1969), ogólnopolskiego przeglądu zespołów instrumentalnych, wokalnych i solistów placówek pozaszkolnego wychowania muzycznego Wrocławski Maj (1969, 1970), konkursu kompozytorskiego na utwór choralny w rocznicę xxv-lecia Chóru Akademickiego UWr (1983), konkursu kompozytorskiego na utwór na orkiestrę dętą w związku z powrotem Ziemi Zachodnich do Macierzy w rocznicę 40-lecia PRL (1984), konkursów orkiestr dętych we Wrocławiu i Lubinie, VI Przeglądu Zespołów Kameralnych Państwowych Szkół Muzycznych I stopnia województwa zielonogórskiego (1990). Działal w Społecznym Komitecie Panoramy Racławickiej we Wrocławiu (1980–1985), w Zespole przy MKiS ds. programu rozwoju szkolnictwa artystycznego do 2000 roku (1987); był konsultantem MKiS ds. szkolnictwa artystycznego I i II stopnia (powołany 8 VI 1995).

Dorobek twórczy Zygmunta Herembeszy nie został dotychczas w pełni opracowany i udokumentowany. Nieznane są losy jego rękopisów, nagrań, opracowań muzyki ludowej, teatralnej i telewizyjnej. A był on autorem aranżacji muzyki rozrywkowej, dokonanych dla Polskiego Radia we Wrocławiu, licznych instrumentacji utworów dla Państwowej Operetki Dolnośląskiej i Opery we Wrocławiu (w tym dwóch operetek: *Czarujący Giulio* Gorniego Kramera oraz *Panna wodna* Jerzego Lawiny-Świętochowskiego), aranżacji i instrumentacji utworów zamówionych dla celów okolicznościowych⁶⁵. Wiadomo o jego 18 autonomicznych kompozycjach, spośród których 4 były prezentowane w ramach kolejnych edycji Festiwalu

⁶⁵ Podaję za: Zygmunt Herembeszy — *życiorys*, maszynopis, s. 4. Archiwum Uniwersytetu Zielonogórskiego.

Muzyki Współczesnej we Wrocławiu. Należą do nich utwory: orkiestrowe — *Sinfonietta* na orkiestrę smyczkową (1965), *I Symfonia* (1967), *Toccata* na orkiestrę smyczkową (1968), *Wersje* na orkiestrę symfoniczną (1969), *Epos* na wielką orkiestrę symfoniczną (brak daty powstania), *Varianti B-A-C-H* na orkiestrę symfoniczną (1972), *Fluktuacje* na orkiestrę symfoniczną (1974), *II Symfonia* (1981), *Anioł Pański* na głos solowy, chór i orkiestrę (1985); kameralne — *Kwartet smyczkowy* (brak daty powstania), *Struktury* na dwa fortepiany i perkusję (brak daty powstania), *2 etiudy* na fortepian (1965), *Wariacje* na wiolonczelę i fortepian (1968), *Tryptyk ludowy* na trąbkę, róg i puzon (1970), *Sonatina* na klarnet i fortepian (1973), *II Kwartet smyczkowy* (1975); solowe — *2 preludia* na fortepian (1967); wokально-instrumentalne — *Do Safony* na sopran i zespół kameralny, słowa Jadwiga Badowska (1964). Muzyka jego była wykonywana w Polsce i poza jej granicami (NRD, Czechosłowacja, Rumunia).

Wszechstronna działalność Zygmunta Herembeszty została dostrzeżona i uhonorowana wieloma nagrodami i odznaczeniami: II nagrodą w konkursie na sygnał telewizyjny Rozgłośni Polskiego Radia we Wrocławiu (brak daty), II nagrodą na Konkursie Młodych Kompozytorów w Warszawie za *Wersje* (1969), I nagrodą za aranżację utworu Grażyny Pstrokońskiej *Modlitwa Kosmonauty* na konkursie Sacro Song (1970), Stypendium Twórczym Miasta Wrocławia (1968), Nagrodą Miasta Wrocławia (1979), Nagrodami MKiS — indywidualną I stopnia za szczególne osiągnięcia w dziedzinie dydaktyczno-wychowawczej (1986), indywidualną II stopnia za szczególne osiągnięcia w dziedzinie dydaktyczno-wychowawczej i w kierowaniu AMuz im. K. Lipińskiego we Wrocławiu w kadencji 1984–1987 (brak daty), tytułem Zasłużony dla Województwa i Miasta Wrocławia (brak daty), odznaką Zasłużony Działacz Kultury (1975), Złotym Krzyżem Zasługi (1978), Medalem Komisji Edukacji Narodowej (1981), Medalem 40-lecia PRL (1984).

Dla Zielonej Góry obecność Zygmunta Herembeszty miała wielkie znaczenie, jego zatrudnienie w zielonogórskiej uczelni umożliwiło powołanie Zakładu Teorii Muzyki, który został wyodrębniony z istniejącego Zakładu Teorii Muzyki i Dyrygowania. W ten sposób lokalne środowisko kompozytorów, teoretyków i muzykologów stało się niezależne.

Herembeszta był kierownikiem tego siedmioosobowego zakładu (1996–2002), w którym pracowali także: Mirosław Bukowski, Rafał Ciesielski, Juliusz Karcz, Tomasz Kienik, Barbara Literska, Andrzej Tuchowski. Wówczas zielonogórska uczelnia prowadziła kształcenie na jednym kierunku muzycznym — wychowanie muzyczne⁶⁶. Studenci przygotowywani byli do pracy „w terenie” w charakterze edukatorów muzyki — nauczycieli, animatorów życia muzycznego, muzyków przygotowanych na każdą artystyczną sytuację — ten profil kształcenia był bliski zawodowym doświadczeniom Herembeszty. Chętnie uczestniczył we wszelkich studenckich akcjach koncertowych, pisać aranżacje, opracowania i drobne kompozycje do wykonania przez studentów.

KARCZ JULIUSZ STEFAN (ur. 15.09.1944 Lipsko nad Wisłą), kompozytor, nauczyciel akademicki, profesor tytularny w zakresie sztuki muzycznej. Absolwent Wydziału Wychowania Muzycznego PWSM we Wrocławiu (1962–1966) oraz Wydziału Kompozycji w PWSM w Poznaniu w klasie Andrzeja Koszewskiego (1970–1975). Kolejne stopnie naukowe uzyskał w roku 1984 roku (kwalifikacje artystyczne I stopnia w zakresie kompozycji w PWSM w Poznaniu) oraz 1997 (kwalifikacje artystyczne II stopnia w zakresie kompozycji w AMuz w Krakowie). Postanowieniem z 9 IX 2013 roku Prezydenta RP Bronisława Komorowskiego uzyskał tytuł profesora sztuk muzycznych.

Pracę zawodową rozpoczął na Dolnym Śląsku jako nauczyciel gry na fortepianie w Społecznym Ognisku Muzycznym w Wołowie (1962–1964), następnie jako korepetytor w Operetce Dolnośląskiej we Wrocławiu (1966–1970). Na Ziemię Lubuską przybył w 1973 roku; pracował jako nauczyciel gry na fortepianie w Społecznym Ognisku Muzycznym w Skwierzynie (1973–1975), dyrektor i nauczyciel Społecznego Ogniska Artystycznego w Żarach (1975–1976), dyrektor i nauczyciel PSM I st. w Żarach (1976–1978). Pracę w Instytucie Wychowania Muzycznego WSP TK rozpoczął w 1978 roku i realizował ją nieprzerwanie do 2018 roku. W uczelni

66 W roku akademickim 2000/2001 miał miejsce ostatni nabór na ten kierunek. W następnych latach nosił nazwę: edukacja artystyczna w zakresie sztuki muzycznej.

pełnił szereg funkcji: kierownika Zakładu Teorii Muzyki i Dyrygowania (1987–1990), prodziekana Wydziału Pedagogicznego (1993–1996), dyrektora Instytutu Kultury i Sztuki Muzycznej (1999–2008), kierownika Zakładu Teorii Muzyki (2008–2012). Członek komisji senackiej ds. rozwoju uczelni (2001–2004) oraz komisji senackiej ds. kształcenia (2004–2007), członek senatu UZ (2008–2012).

Był nauczycielem przedmiotów teoretycznych w zielonogórskiej PSM I i II stopnia im. M. Karłowicza, gdzie w szkole II stopnia prowadził przedmioty nadobowiązkowe: naukę kontrapunktu, akompaniamentu fortepianowego i propedeutykę kompozycji. Wykształcił jedenastu absolwentów, którzy podjęli następnie w akademiach muzycznych i uniwersytetach (w Bydgoszczy, Lublinie, Poznaniu, Wrocławiu, Warszawie, Krakowie), studia z zakresu kompozycji, teorii muzyki, muzykologii⁶⁷. Promotor prac doktorskich: Jerzego Szymaniuka (w zakresie aranżacji i kompozycji jazzowej) oraz Katarzyny Kwiecień-Długosz (z kompozycji klasycznej), ekspert MEN (od 2000 roku) oraz konsultant CEA (od 2010 roku).

Dorobek twórczy Karcza obejmuje utwory autonomiczne oraz utwory i aranżacje na orkiestrę szkolną lub chór szkolny, służące dydaktyce w szkolnictwie artystycznym. Skomponował utwory: orkiestrowe — *Koncert* na fortepian i orkiestrę (1978), *Obertas* na orkiestrę symfoniczną (1982), *Breve* na orkiestrę symfoniczną (1984), *Concerto grosso* na dwoje skrzypiec, wiolonczelę, tubę i orkiestrę symfoniczną (1986), *Impromptu concertant* na fortepian i orkiestrę (1997), *Koncert* na altówkę i orkiestrę (2023); wokalnie-orkiestrowe — *Kantata Koronacyjna* na głosy solowe, chór i orkiestrę, słowa Henryk Szyłkin, dedykowana Ojcu Świętemu Janowi Pawłowi II w X rocznicę pontyfikatu (1989), 2. wersja na sopran, baryton, chór mieszany i organy (1989), *Kolędy polskie* na chór dziecięcy i orkiestrę kameralną

67 Daria Kwiatkowska (1989), AMuz Poznań; Marcin Bortnowski (1992), AMuz Wrocław; Katarzyna Grochowska (1992), KUL Lublin; Tomasz Kienik (1995), AMuz Wrocław; Paweł Strzelecki (1996), AMuz Warszawa; Ewa Strelczuk (1996), AMuz Poznań; Katarzyna Kolan (1996), AMuz Poznań; Katarzyna Kwiecień (1998), AMuz Poznań; Marzena Kierzkowska (1998), AMuz Bydgoszcz; Magdalena Frąckiewicz (1998), KUL Lublin; Grzegorz Mania (2003), AMuz Kraków.

(1994), *Piosnki* na chór dziecięcy i orkiestrę kameralną, słowa Kazimiera Iłakowiczówna (1995), *Cykl pieśni* na baryton i orkiestrę symfoniczną, słowa Michał Basa (1997); sceniczne — *Piastus*, singspiel do libretta Andreasa Gryphiusa (1992); kameralne — *Divertimento* na flet, klarnet i fagot lub na flet, altówkę i wiolonczelę (1970), *Sonatina* na fortepian (1973), *Somos* na kwartet smyczkowy (1978), *II kwartet smyczkowy* (1982), *Quadro per quattro violini* (1983), *Momenty* na flet, altówkę i harfę (1983), *Polger per violino e violoncello* (1985), *Quintetto per fiati* (1985), *Mazurek i Troll* na fortepian (1998), *Rapsod polski* na skrzypce i fortepian (2004), *Toccata* na dwa akordeony (2005), *Chorał* na dwa akordeony (2006), *Concertino* na róg i fortepian (2007), *Rapsod polski* na wiolonczelę i akordeon (2009), *Rapsod polski* na skrzypce i fortepian (II wersja, 2010), *Albertiana* na skrzypce solo i zespół smyczkowy (2010), *Canzona* na flet, klarnet i puzon (2012), *Eco* na sześciu wykonawców (2015), *Quintetto antiquato* na flet, puzon, skrzypce, wiolonczelę i fortepian (2018), *Quartetto danzante* na flet, skrzypce, wiolonczelę i fortepian (2019), *Annus Jubilaeus* na trio stroikowe (2022); wokально-instrumentalne — *Cztery miniatury słowne* na głos recytujący, fortepian, flet i wiolonczelę, słowa Janusz Koniusz i Janusz Werstler (1979), *Psalmy ostateczne* na sopran i fortepian, słowa Henryk Szyłkin (1988), *Pieśni* na sopran i fortepian, słowa Henryk Szyłkin (2003), *Pory roku* na sopran, baryton i marimbę, słowa ks. Jan Twardowski (2021); chóralne — *Polonez jesienny* na chór mieszany, słowa Wanda Chotomska (1985), *Gloria* na chór mieszany (1985), *Wokaliza* na chór żeński (2010).

Większość utworów Karcza została wykonana w Polsce i za granicą. Znaczące w tym zakresie były dwukrotne prezentacje na wrocławskich Festiwalach Muzyki Współczesnej (1976, 1983) oraz na I Festiwalu Kompozytorów Ziemi Zachodnich i Północnych w Szczecinie (1985), jak również wykonania utworów w okręgu Cottbus. Dla rozwoju lubuskiej kultury muzycznej istotne też były wykonania *Kantaty Koronacyjnej* podczas uroczystości koronacyjnych obrazu Matki Bożej Rokitniańskiej z udziałem władz Episkopatu Polski i wielotysięcznych rzeszy słuchaczy w Sanktuarium Matki Bożej Cierpliwie Słuchającej w Rokitnie (1989) oraz wodewilu *Piastus* w wersji niemieckojęzycznej w Głogowie, Wrocławiu, Bytomiu, Frankfurt, Düsseldorfie i Recklinghausen. Jego utwory zostały wydane

drukiem przez Wydawnictwo Muzyczne Astra (*Toccata* na dwa akordeony, Łódź 2005), Wydawnictwo Muzyczne Providentia (miniatury fortepianowe *Mazurek i Troll*, Wrocław 1998), Wydawnictwo Art. (*Pieśni* na sopran i fortepian, Zielona Góra 2003). Nagrania fonograficzne obejmują *Polger per violino e violoncello* (Nagranie Polskiego Radia Zachód, Zielona Góra 12 XII 1986), płyty CD: *4 pory roku* (Kielce, Akademia Świętokrzyska 2006); *Juliusz Karcz, Katarzyna Kwiecień-Długosz: Piano And Chamber Works* (Acte Préalable 2017).

Autor publikacji — *Kilka uwag i rad dotyczących akompaniamentu fortepianowego oraz Obszary i formy działalności Instytutu Kultury i Sztuki Muzycznej Uniwersytetu Zielonogórskiego*, w: *Wybrane zagadnienia edukacji artystycznej dzieci i młodzieży*, Zielona Góra 2002; „*Liturgia sacra*” Zygmunta Mycielskiego — *synteza muzycznej tradycji i współczesności*, w: *Przestrzenie recepcji muzyki współczesnej*, red. Barbara Literska, Rafał Ciesielski, Zielona Góra 2008; współredaktor prac zbiorowych — *Sztuka w kontekście oddziaływania na człowieka*, Zielona Góra 2006; *Edukacja artystyczna wobec przemian społeczno-oświatowych*, Zielona Góra 2002; *Wybrane zagadnienia edukacji artystycznej dzieci i młodzieży*, Zielona Góra 2002.

Laureat: Nagrody im. T. Szeligowskiego (Poznań 1973), I nagrody i wyróżnienia na I Ogólnopolskim Konkursie Kompozytorskim na utwór wokalny (Zielona Góra 1977), Wyróżnienia na II Ogólnopolskim Konkursie Kompozytorskim na utwór wokalny (Zielona Góra 1978), Nagrody III stopnia Ministra Szkolnictwa Wyższego i Techniki (1980), I Nagrody Młodych Twórców „Złote Grono” za twórczość muzyczną w 1980 (1981), uhonorowany Dyplomem Honorowym LTM (1981), Dyplomem Honorowym MKiS za upowszechnienie kultury muzycznej w 1986, Odznaką Zasłużony Działacz Kultury (1978), Złotym Krzyżem Zasługi (1989).

Juliusz Karcz jest najbardziej doświadczonym i zasłużonym dla zielonogórskiego środowiska kompozytorskiego twórcą, promotorem zielonogórskich kompozytorów, nauczycielem wielu pokoleń zielonogórskich muzyków. Nieprzerwanie pracuje na rzecz muzyki w mieście od 47 lat. Bardzo ważne dla zielonogórskiego środowiska była jego działalność w SK LTM oraz zainicjowane przez niego koncerty kompozytorskie, zrealizowane przez jego wychowanków i współpracowników: Tomasza Kienika,

Katarzynę Kwiecień-Długosz i Barbarę Literską (koncert i seminarium naukowe dedykowane Mirosławowi Bukowskiemu w 2006 roku; Koncert kompozytorski z okazji 40-lecia akademickiego zielonogórskiego środowiska muzycznego w 2012 roku).

KWIECIEN-DŁUGOSZ KATARZYNA (ur. 1978 Głogów), kompozytorka, pianistka, tłumaczka języka niemieckiego, nauczycielka akademicka. Jest absolwentką PSM I i II stopnia im. M. Karłowicza w Zielonej Górze w klasie fortepianu Karola Schmidta. W tej szkole pod kierunkiem Juliusza Karcza rozpoczęła naukę kompozycji. Pełne studia kompozytorskie zrealizowała w klasie Mirosława Bukowskiego w AMuz w Poznaniu (1998–2003). Kolejne stopnie naukowe w specjalności kompozycja uzyskała w latach 2012 (doktor) oraz 2019 (doktor habilitowany). Absolwentka podyplomowych studiów muzyki filmowej, komputerowej i twórczości audiowizualnej prowadzonych w AMuz w Łodzi oraz podyplomowych studiów z arteterapii na Uniwersytecie Medycznym im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu. Jest dyplomowanym filologiem, absolwentką UAM w Poznaniu na kierunkach filologia w zakresie nauczania języka niemieckiego (licencjat 2004) oraz filologia w zakresie lingwistyki stosowanej (magisterium 2006), a także tłumaczem przysięgłym języka niemieckiego — absolwentką studiów podyplomowych w Szkole Tłumaczy i Języków Obcych UAM w specjalności tłumaczenie konferencyjne (2008). W dorobku translatorskim ma teksty o tematyce muzycznej i muzykologicznej, m.in. w czasopiśmie „Glissando”, w pracach zbiorowych: *Nowa muzyka niemiecka* (red. Daniel Cichy), *Nowa muzyka amerykańska* (red. Jan Topolski), w monografiach Wydawnictwa AMuz we Wrocławiu i w wydaniach nutowych PWM *Dzieł Mięczyława Karłowicza* oraz Feliksa Nowowiejskiego. Współautorka Wielkiego Słownika Niemiecko-Polskiego (PWN 2010).

Ma w dorobku utwory: orkiestrowe i wokalnie-orkiestrowe — *The Island of the Fay*, szkic na orkiestrę symfoniczną (2002), *Koncert* na wiolonczelę i orkiestrę symfoniczną (2003), *Źródło* na chór i orkiestrę symfoniczną (2005), *Kantata Bożonarodzeniowa* „A słowo stało się ciałem” na głosy solowe, chór i orkiestrę (2008), *De profundis* na głosy solowe, chór i orkiestrę (2011), *Musica simultanea* na orkiestrę symfoniczną (2011), *Suita taneczna*

na orkiestrę symfoniczną (2013), *Punctum* na orkiestrę smyczkową (2018), *Intrada* na orkiestrę symfoniczną (2019); kameralne — *Quasi una toccata* na kwartet klarnetowy (1998), *Sonata* na obój i fortepian (2000), *Quartetto per archi* (2001), *Quattro episodi per cinque esecutori* (2002), *Mazurek* na trio fortepianowe (2004), *Hommage à Daquin* na klarnet i fortepian (2012), *Quando* na klarnet, fortepian i wiolonczelę (2014), *Memories from VN* na wiolonczelę i fortepian (2014), *Songs of the cave* na wiolonczelę i fortepian (2014), *Ogniwa*, utwór kolektywny na dwa fortepiany i dwie perkusje (2015), *Fulcrum* na altówkę i fortepian (2016), *Perpetuum mobile* na dwie wiolonczele (2017), *Scherzo in G (PN)* na trio smyczkowe (2017), *Trzy tańce polskie* na waltornię i carillon (2018), *Coalescence* na trio fortepianowe (2018), *Heart of darkness* na flet, puzon, skrzypce, wiolonczelę i fortepian (2018), *Arabesque. Butterfly talk* na flet i marimbę (2018), *3 plus 1* na kwartet smyczkowy (2018), *Epitafium* na carillon (2019), *Epitafium III* — wersja na 4 trąbki, 4 waltornie, carillon i kotły (2019) oraz wersja na 4 trąbki i carillon (2019), *Trapped* dla ośmiu wykonawców (2018), *To See Invisible* dla sześciu wykonawców (2019), *W sidłach (BACG)* dla czterech wykonawców (2019), *Tempus fugit* dla czterech wykonawców (2019), *Fanfara uniwersytecka* na kwartet dęty blaszany (2021), *Daylight* na trąbkę i carillon (2020), *Kaddish yatom* na dwie trąbki, waltornię i carillon (2020), *Midsummer Chant* na waltornię i carillon (2021), *Maski/Masken* na trio stroikowe (2021), *Solaris* na carillon i elektryczny kwartet smyczkowy (2021); chóralno-instrumentalne i chóralne — *Getsemani* na chór mieszany (2004), *O narodzeniu Krysta Pana*, kantata na trzy chóry i zespół instrumentalny (2007), *Tryptyk chiński* na chór żeński i harfę (2011), *Salvator mundi* na chór mieszany i organy (2012), *Rak na wspak* na chór dziecięcy a cappella (2014), *Wyliczanka* na chór dziecięcy a cappella (2015), *(O)berek* na chór dziecięcy i fortepian (2016), *Bajeczka o osiołku* na chór dziecięcy, fortepian i instrumenty perkusyjne (2017), *Pojedziemy w cudny kraj* na chór dziecięcy i fortepian (2018), *Czym jest muzyka?* na chór dziecięcy, dwa flety i fortepian (2019); solowe — *Fantazja toccatowa* na fortepian (2002), *Capriccio* na wiolonczelę (2002), *Cinderella. Seven aphorisms (Kopciuszek. Siedem aforyzmów)* na fortepian na 4 ręce (2003), *Sonatina* na fortepian (2018), *Auditiones* na organy (2019), *A Lullaby for...* na carillon (2019), *Ad fontes* na fortepian na

4 ręce (2015), *Hommage à Stravinsky* na tubę (2017), *Asking Wolfgang* na carillon (2020), *Creavit* na wiolonczelę (2020), *oB-Ri-G-A-D-A* na carillon (2021); wokalnoinstrumentalne — *Trzy pieśni do słów K.I. Gałczyńskiego* na sopran, flet, wiolonczelę i fortepian (1997), *Psalm 121* na sopran, tenor i fortepian (2017), *Psalm 131* na sopran i wiolonczelę (2018), *Dwie pieśni do słów Doroty Nowak* na sopran i fortepian (2018), *Psalm 117* na sopran i wiolonczelę (2020); elektroniczne lub z elektroniką — *Nad brzegiem Styksu* na sopran, kontrabas i elektronikę (2013), *Fantasmagoria* na sopran i elektronikę (2013), *Nihil constat* na carillon i elektronikę (2016), wersja koncertowa (2017), *Paplanina. Cztery sitodruki* na taśmę (2017), *Soliloquium* na wiolonczelę i taśmę (2018).

Jej muzykę poznała publiczność w Polsce i za granicą (w Szwecji, Niemczech, we Włoszech, w Ukrainie, Wietnamie, Luksemburgu, Belgii, Hiszpanii, we Francji, w Holandii, Litwie, Kanadzie, Australii, Argentynie i USA). Komponowała na zamówienie dla pianisty Marcina Dominika Głucha, Stowarzyszenia Mozart 2003 z Warszawy, chórów Politechniki Szczecińskiej, Towarzystwa Muzycznego Cantylena, chóru Cantemus Domino, chóru żeńskiego Polirytmia, Filharmonii Zielonogórskiej, Sepia Ensemble, Orkiestry Kameralnej Polskiego Radia „Amadeus”, Filharmonii Poznańskiej i Gorzowskiej, organizatorów Internationales Chorprojekt — Niedergrafschafter Musikhilighlight, Towarzystwa Muzycznego im. Feliksa Nowowiejskiego w Poznaniu, Muzeum Gdańska. Jej kompozycje były prezentowane w ramach m.in. IX Międzynarodowego Polsko-Niemieckiego Konkursu Pianistycznego w Görlitz (2010), Międzynarodowego Festiwalu Muzyki Współczesnej „Poznańska Wiosna Muzyczna” (2014, 2015, 2017, 2018, 2019, 2022, 2023), festiwalu: Warszawskie Spotkania Muzyczne (2019), Muzyki Pasyjnej i Paschalnej w Poznaniu (2013), Słuchalnia — Muzyczne Znaki Czasu w Toruniu (2014, 2015), Sakralnyj Prostir we Lwowie (2015), Osmose w Luksemburgu i Brukseli (2017, 2018), muzyki współczesnej Turbulences Sonores w Montpellier (2018), Muzyki Współczesnej im. Wojciecha Kilara w Gorzowie Wielkopolskim (2023), Międzynarodowej Konferencji „Generative Art” w Rzymie (2019), Międzynarodowego Festiwalu Klarinetowego Gran Canaria w Las Palmas (2023), Międzynarodowego Festiwalu Wiolonczelowego w Zutphen (2023), Międzynarodowego

Festiwalu Muzyki Współczesnej Klangbrücken 2023 Musik 21 Niedersachsen w Hanowerze (2023), międzynarodowych festiwalu carillonowych we Francji, Holandii, na Litwie i w USA (2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023), Światowego Kongresu Carillonowego w Barcelonie (2017) i w USA (online, 2020). Brała udział w międzynarodowym projekcie *250 piano pieces for Beethoven* na zaproszenie pianistki Susanne Kessel (Bonn, 2018, 2020), w ramach którego jej kompozycja była wykonywana w Niemczech i została opublikowana przez wydawnictwo Editions Musica Ferrum z Londynu. Była także finalistką w międzynarodowym projekcie *Sinesthesia fra le arti*, w ramach którego jej utwór *To See Invisible*, stworzony do wizualizacji obrazów Anety Kublik, został zaprezentowany w Teatrze G. Verdi w Busseto (2019). Prowadziła mistrzowskie kursy kompozytorskie w Polsce (AMUZ im. Stanisława Moniuszki w Gdańsku, 2021, 2022), na Litwie (Kłajpeda 2021, 2022) i w Niemczech (w ramach projektu „Jugend musiziert”, Musikakademie Rheinsberg, 2023).

Kilka utworów Kwiecień-Długosz zostało opublikowanych na płytach CD: *Juliusz Karcz, Katarzyna Kwiecień-Długosz, Piano and Chamber Works* (Acte Préalable 2017), *Tubicinators Gedanenses, Turmmusik* (Ars Sonora, 2019), *Reed Connection Trio. Zielona Góra Musica Nova* (DUX, 2023)⁶⁸. Twórczość Kwiecień-Długosz została doceniona na konkursach kompozytorskich: Pro Arte we Wrocławiu — wyróżnienie w kategorii pieśni (2003); Vera Passio w Warszawie — nagroda główna za utwór *Getsemani* na chór mieszany (2004); Srebrna Szybka w Krakowie — wyróżnienie w kategorii

68 Reed Connection Trio to grupa zielonogórskich instrumentalistów w składzie: Michał Mogiła (obój), Jarosław Podsiadlik (klarnet), Rafał Dołęga (fagot). Na płycie gościnnie wystąpiła Karolina Maszk-Mogiła (flet). Na płycie CD *Reed Connection Trio. Zielona Góra Musica Nova* (DUX, 2023) znajdują się kompozycje zielonogórskich twórców oraz patrona zielonogórskiej filharmonii: Czesława Grabowskiego, *Cantabile e Scherzando* na obój, klarnet i fagot (2022); Tadeusza Bairda, *Divertimento* na flet, obój, klarnet i fagot (1956); Katarzyny Kwiecień-Długosz, *Maski* na obój, klarnet i fagot (2022), Stanisława Leśniewskiego, *niet.* na obój, klarnet i fagot (2022). Znamienny dla tematyki zielonogórskiej jest zapis w komentarzu: „Tą płytą artyści z Reed Connection Trio składają hołd Zielonej Górze — miastu, z którym są związani od lat jako członkowie orkiestry Filharmonii Zielonogórskiej, a także organizatorzy i uczestnicy tamtejszych festiwalu i koncertów muzyki kameralnej”.

utworów kameralnych za *Mazurek* na trio fortepianowe (2005); Fontannie bije ten dzwon w Gdańsku — II nagroda za *Nihil constat* na carillon i elektronikę (2016); Reinl Preis 2003 w Wiedniu — III nagroda za utwór kameralny *Quattro episodi* (2003); Suoni di Fiaba w Vittorio Veneto — II nagroda za utwór *Cenerentola* na fortepian na 4 ręce (2004); Alfredo Casella w Sienie — nagroda główna za poemat symfoniczny *The Island of the Fay* (2004). Ostatnio sama zasiada w jury ogólnopolskich i międzynarodowych konkursów kompozytorskich (Konkurs Młodych Kompozytorów im. Tadeusza Bairda, Warszawa 2022; Konkurs Kompozytorski na utwór na carillon i dwie trąbki, Gdańsk 2023; 4. Międzynarodowy Konkurs Kompozytorski im. Andrzeja Koszewskiego, Poznań 2023).

Od 2017 roku ściśle współpracuje z gdańską carillonistką Moniką Kaźmierczak. Utwory carillonowe zostały opublikowane przez wydawnictwo Ars Musica oraz w ramach *Gdańsk Carillon Book* (2023). Jej *Epitafium* na carillon, napisane po śmierci prezydenta Gdańska Pawła Adamowicza, było wykonywane przez carillonistów na całym świecie (Europa, Stany Zjednoczone, Kanada, Australia).

Zielona Góra jest dla Katarzyny Kwiecień-Długosz miejscem ważnym, gdyż tutaj rozpoczęła przygodę z kompozycją. Od 2005 roku jest związana z Instytutem Muzyki UZ, gdzie obecnie pracuje na stanowisku profesora uczelni. Pełni też funkcję dziekana Wydziału Artystycznego oraz kierownika Katedry Kompozycji i Teorii Muzyki. W ramach współpracy z Katedrą Kompozycji AMuz im. Ignacego Jana Paderewskiego w Poznaniu organizuje coroczne koncerty współczesnej muzyki kameralnej w Zielonej Górze, prezentujące twórczość kompozytorów poznańskich, zielonogórskich i szczecińskich (2018, 2019, 2021, 2022, 2023). Jest niekwestionowaną następczynią Juliusza Karcza w kształtowaniu zielonogórskiego środowiska kompozytorskiego.

LEŚNIEWSKI STANISŁAW (ur. 21 VI 1994 Pszczyna), kompozytor, performer, improwizator, pedagog, popularyzator muzyki. Studia kompozytorskie odbył w AMuz w Katowicach (2013–2021: licencjat, magisterium, doktorat) oraz w Conservatorio di Verona (II–VII 2017), Universität für Musik und darstellende Kunst Wien (X 2017–II 2018). Stopień doktora sztuk

muzycznych w zakresie kompozycji uzyskał na podstawie pracy *Zduhacz — balet na orkiestrę symfoniczną*, napisanej pod opieką Eugeniusza Knapika (2023).

Ma bogate doświadczenie zawodowe jako aranżer i improwizator na Wydziale Teatru Tańca Akademii Sztuk Teatralnych im. Stanisława Wyspiańskiego w Krakowie z siedzibą w Bytomiu (2018), specjalista A&R w Rehegoo Music Group (2018–2019), pracownik działu programowego Narodowej Orkiestry Symfonicznej Polskiego Radia w Katowicach (2019–2020), specjalista przy streamingach koncertów Sinfonii Varsovii w Łusławicach (2020) oraz dwóch edycji festiwalu Warszawska Jesień (2020 i 2021), realizator nagrań spotkań z kompozytorami — bohaterami Warszawskiej Jesieni (2022 i 2023). Jest popularyzatorem muzyki, publikującym pod pseudonimem Kompo Stan. W UZ pracuje od 1 x 2020 roku — początkowo jako asystent, obecnie adiunkt w Instytucie Muzyki.

Autor kompozycji orkiestrowych — *Trzy utwory* na orkiestrę smyczkową (2015), *Tańce* na orkiestrę symfoniczną (2019), *Hot16NOSPR* na muzyków NOSPR (2020); scenicznych — *Romeo i Julia* na dziewięciu muzyków i dziewięciu aktorów (2016), *Zduhacz*, balet na orkiestrę symfoniczną (2021); kameralnych i solowych — *9(o) minut skupienia na 5* na klarinet, skrzypce, wiolonczelę i fortepian (2022), *infelice* na dwa flety (2019), *Circulation* na klawesyn (2018), *niet.* na trio stroikowe (2022); wokально-instrumentalnych — *Conductor's song* na baryton i fortepian (2015), *Missa brevis* na chór męski i kwartet smyczkowy (2018), *Za mną* na sopran i perkusję (2021), *Odstępcy* na sopran, fortepian i perkusję (2022), z elektroniką — *Basso Profano* na kontrabas i elektronikę (2017), *r. est m. studio-rum* na skrzypce i elektronikę (2019), *Waves* na elektronikę (2019), *Orbita Pulsara* na skrzypce i elektronikę (2022). Komponuje także dla teatru, np. *PerformEAT* (Teatr Wschodni w Lublinie, 2023, New Theatre Generation), *Republika marzeń* (Teatr Wschodni w Lublinie 2022, reż. M. Jakubowska-Raczkowska), *Karaluchy* (Bytomski Teatr Tańca i Ruchu Rozbark, 2022, reż. J. Margosiak), *Sauna Evening* (Pałac Tiele-Wincklerów w Miechowicach, 2021, reż. P. Prokopiuk), *Ende Gelände* (Living Space Theatre w Katowicach, 2021, reż. K. Popiołek), *Stan Zero* (Wydział Teatru Tańca w Bytomiu AST w Krakowie, 2021, reż. kolektywna pod kierunkiem M. Jarońskiej),

Kochana (Teatr Śląski w Katowicach, 2021, reż. R. Talarczyk), *Zen-It* (Katowicka Runda Teatralna, Teatr Korez, 2019, reż. P. Prokopiuk).

Jego muzyka wykonywana była przez wybitnych artystów (m.in. NO-SPR, Orkiestra Muzyki Nowej, musica assoluta i KO-MAT_ensemble), podczas festiwali: Warszawska Jesień, Klangbrücken-Festival w Hanowerze, Brand New Music w Katowicach i sSAFka w Katowicach. Finalista Flute New Music Consortium Composition Competition (Chicago 2019), laureat II nagrody w konkursie Wanda Landowska Harpsichord Competition (Ruvo di Puglia 2017)⁶⁹.

Czynnie uczestniczy w koncertach kameralnych organizowanych przez Katarzynę Kwiecień-Długosz, zaznaczając swój ślad w muzycznej historii Zielonej Góry (*Głos – Uderzenie – Czas*, 2021; *Jubilaus – Circolazioni – Schluss*, 2022; *Dusza – Anima – Seele*, 2023). Podejmuje także współpracę z zielonogórskim biznesem i środowiskiem literackim, czego przykładem jest nagranie utworu *Circulation* na klawesyn w zielonogórskiej winnicy Miłosz w Łazie, której właścicielem jest Krzysztof Fedorowicz – winiarz, działacz na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego województwa lubuskiego, a przy tym poeta, prozaik i felietonista, finalista Nagrody Literackiej Nike 2021, beneficjent programu „Wisława Szymborska Poetry Residencies – Jerzy Peterkiewicz Educational Foundation” 2023.

Dotychczasowe działania artystyczne Leśniewskiego wskazują, że Zielona Góra jest dla niego miejscem ważnym. Symbolicznym gestem upoważniającym do określenia go mianem kompozytora zielonogórskiego jest obecność jego muzyki na płycie CD *Reed Connection Trio. Zielona Góra Musica Nova* (DUX, 2023).

MAZURKIEWICZ ROMAN (ur. 29 VIII 1887 Panigródz, pow. Wągrowiec, zm. 6 V 1969 Zielona Góra), muzykolog, kompozytor, prawnik, uczestnik powstania wielkopolskiego, pionier życia muzycznego w Zielonej Górze. Studiował medycynę, filozofię, prawo i muzykologię w Greifswaldzie, Berlinie i Poznaniu. W czasie studiów prowadził chóry polskich szkół śpiewaczych w Spandau i Moabicie (Berlin). W latach 20. XX wieku był

69 Stanisław Leśniewski. *Kompozytor*, <https://stanislawlesniewski.com> [dostęp: 1.12.2023].

asystentem w Zakładzie Muzykologii Uniwersytetu Poznańskiego, pisał recenzje muzyczne do poznańskiej prasy, komponował i wydawał swoje prace w wydawnictwie muzycznym Surma w Poznaniu⁷⁰. W 1933 roku w Uniwersytecie Poznańskim uzyskał stopień doktora muzykologii, a jego promotorem był Łucjan Kamieński. Ze względów finansowych zarzucał działalność muzyczną na rzecz pracy urzędnika — był burmistrzem we Lwówku w woj. poznańskim (1933–1935) oraz Grodzisku Wielkopolskim (1935–1939). Po zakończeniu wojny, którą spędził poza Grodziskiem, wrócił do domu, skąd w lipcu 1945 roku został skierowany przez Polski Związek Zachodni do Zielonej Góry. Tam pracował w administracji rządowej do 1948 roku, został zwolniony wskutek fałszywych oskarżeń. Podobny scenariusz odnosi się do jego pracy na stanowisku dyrektora zielonogórskiej szkoły muzycznej (1950). Dopiero zatrudnienie w dziale planowania Zakładów Mięsnych w Zielonej Górze trwało aż do przejścia Mazurkiewicza na emeryturę⁷¹.

W dorobku kompozytorskim Mazurkiewicza znajdujemy dwie symfonie, msze, kantaty, ballady, kwartety smyczkowe, sonaty fortepianowe, pieśni. Jest także autorem opracowań tzw. lubuskich pieśni ludowych. W kręgu jego zainteresowań naukowych były kancjonały Jana Seklucjana, czego dowodem jest publikacja *O melodiach kancjonałów Jana Seklucjana z 1547 i 1559 roku. Przyczynek do dziejów chorału protestanckiego w Polsce* (PWM, Kraków 1967).

Proces tworzenia „muzycznej Zielonej Góry” był w zdecydowanej mierze dziełem Romana Mazurkiewicza. To on w trudnych czasach budowania miasta dążył do stworzenia miejskiej orkiestry symfonicznej, która powstała 12 II 1956, po wielu nieudanych próbach. Początkowo zespół działał pod opieką stowarzyszenia Orkiestra Symfoniczna w Zielonej Górze, którego założycielem i prezesem (12 II 1956–1 II 1959) był właśnie Mazurkiewicz. Przez wiele lat prowadził także kronikę zespołu. Jest autorem *Hymnu*

⁷⁰ *Pereat Tristitia!... Zbiór pieśni akademickich z melodjami* [!], t. 1, zebrali i oprac. Roman Mazurkiewicz, Poznań 1922.

⁷¹ Hieronim Szczegóła, *Roman Mazurkiewicz*, „Przegląd Lubuski” 1982 nr 1, s. 105–107.

*Ziemi Lubuskiej*⁷², wykonanego po raz pierwszy przez 120-osobowy chór w 1947 roku. Melodyczny motyw hymnu stał się dźwiękowym sygnałem święta Winobranie oraz programu telewizyjnego *Panorama Lubuska*. Za działalność na rzecz repolonizacji Ziemi Zachodnich otrzymał Złoty Krzyż Zasługi (1946) oraz Medal Zwycięstwa i Wolności (1946), za zasługi w rozwoju województwa zielonogórskiego — Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski (1966) oraz Odznakę Honorową (1966). Jest także laureatem Lubuskiej Nagrody Kulturalnej za twórczość naukową w dziedzinie muzyki (1957). Za udział w powstaniu wielkopolskim został wyróżniony Medalem Niepodległości (1939) oraz Wielkopolskim Krzyżem Powstańczym (1957). Mazurkiewicz był ważną osobą dla zielonogórskiego środowiska muzycznego, niestety brak źródeł uniemożliwia bardziej wnikliwą i szczegółową prezentację jego postaci.

TUCHOWSKI ANDRZEJ (ur. 3 III 1954 Szczecin), kompozytor, muzykolog, profesor tytularny nauk o sztuce (2018). Absolwent studiów w zakresie teorii muzyki (1978) oraz kompozycji (1983) w klasie Ryszarda Bukowskiego we wrocławskiej AMuz im. Karola Lipińskiego. Stypendysta British Council: uczestnik kursu muzyki teatralnej i elektronicznej w Dartington Hall (u T. Soustera i M. Finnisy'ego) oraz podyplomowych studiów muzykologicznych pod kierunkiem P. Evansa na Uniwersytecie w Southampton (1981–1982). W zielonogórskiej uczelni został zatrudniony w 1977 roku, tam przeszedł całą ścieżkę rozwoju zawodowego — od asystenta do profesora. Był prodziekanem ds. nauki i współpracy z zagranicą (1999–2001) oraz dziekanem Wydziału Artystycznego (2001–2008). W Lubuskim Teatrze im. Leona Kruczkowskiego w Zielonej Górze pełnił funkcję kierownika muzycznego (1984–1986). Ponadto współpracował z Wydziałem Kompozycji, Teorii Muzyki, Dyrygentury i Muzykoterapii AMuz we Wrocławiu (1989–2022).

72 Autorem tekstu jest Piotr Kluciński. Hymn rozpoczyna się od słów: „Ziemio praojców, wszak Twoje my dzieci / Piastów słowiańskich prastary ród. / Rotą przysięgi, niech pieśń ta uleci / życie Ci damy, krew, znój i trud”. Za: H. Szczegółą, *Roman Mazurkiewicz...*, op. cit., s. 106. Idem, *Pierwsze lata...*, op. cit., s. 413.

Jego twórczość obejmuje dzieła orkiestrowe — *Odyseja*, poemat symfoniczny (1983), *Znaki zodiaku* na orkiestrę symfoniczną (1987), *Elegia* na orkiestrę smyczkową (1993); wokально-instrumentalne — *Stabat Mater* na sopran, mezzosopran, tenor, bas, 2 flety, perkusję i smyczki (1984); kameralne — *Ballada* na zespół kameralny (1983), *Kwartet smyczkowy* (1983), *Sygnaty* na zespół kameralny (1984); *Perpetum mobile* na dwa akordeony (2000), *Americana*, suita na klarnet i akordeon (2002), *Americana*, Jazz-Suita na dwa akordeony (2005), *Tango* na dwa akordeony (2012); solowe — *Sonata* na akordeon (1988), *Jazz-Scherzo* na skrzypce (1993), *Ballada I* na akordeon (1998), *Sonata* na fortepian (1980), *Sonata* na akordeon (1988), *Jazz toccata* na akordeon (1999), *Te lucis ante terminum* na akordeon (2000), *Ballada II* na akordeon (2001); chóralskie — *Akwarele* na chór żeński, słowa Tadeusz Miciński (2001); muzyka dla teatru (do 18 sztuk) — m.in. w reż. Jana Różewicza: *Odejskie głodomora* T. Różewicza (1983), *Białe małżeństwo* T. Różewicza (1987), *Et in Arcadia ego* T. Różewicza (1990), *Motyle są wolne* L. Gershe (1991), *Płaskorzeźba* T. Różewicza (1991), *Zemsta* A. Fredry (1991), *Gwałtu, co się dzieje!* A. Fredry (1991), *Gwałtu, rety* A. Fredry (1992), *Kartoteka* T. Różewicza (1993), *Polowanie na karaluchy* J. Głowackiego (1993), *Grupa Laokoona* T. Różewicza (1994), *Rajski ogródek* T. Różewicza (1994); w reż. Jowity Pieńkiewicz: *Nowe wyzwolenie* S.I. Witkiewicza (1986), *Teatr cudów* M. de Cervantesa (1987); w reż. Andrzeja Możdżonka: *Faceci i facecje* A. Możdżonka (1991); kompozycje popularne — *Cykl piosenek poetyckich* na głos altowy i fortepian (brak daty); *Cykl utworów fortepianowych* (brak daty).

Trzy utwory Tuchowskiego zostały docenione na konkursach kompozytorskich: *Sygnaty* (wyróżnienie na XXVII Konkursie Młodych Kompozytorów ZKP, Warszawa 1984), *Sonata* na akordeon (wyróżnienie na Ogólnopolskim Konkursie Kompozytorskim im. Andrzeja Krzanowskiego, Czechowice-Dziedzice 1991), *Te lucis ante terminum* (I nagroda na Międzynarodowym Konkursie Kompozytorskim, Castelfidardo 2000).

Autor książek: *Symbolika oper Benjaminą Brittena* (Zielona Góra 1990), *Benjamin Britten: twórca, dzieło, epoka* (Kraków 1994), *Integracja strukturalna w świetle przemian stylu Chopina* (Kraków 1996), *Nacjonalizm, szowinizm, rasizm a europejska refleksja o muzyce i twórczość kompozytorska*

okresu międzywojennego (Wrocław 2015), wydanie poszerzone w języku angielskim *Nationalism, Chauvinism and Racism as reflected in European Musical Thought and in Compositions from the Interwar Period* (Berlin–New York 2019)⁷³.

Andrzej Tuchowski jest jednym z pierwszych i najbardziej znanych członków SK LTM (1980–1990). Jako profesor muzykologii kształtował życie muzyczne w Zielonej Górze także za sprawą licznych prelekcji, wykładów popularyzujących muzykę, recenzji i relacji z koncertów muzyki klasycznej, odbywających się w mieście i regionie.

ŻOŁNOWSKI NARCYZ (ur. 20.08.1938, zm. 15.11.1989, miejsce nieznanne), skrzypek, kompozytor, organizator życia muzycznego. Był koncertmistrzem FZ, jurorem, aranżerem i akompaniatorem podczas Festiwalu Piosenki Radzieckiej w Zielonej Górze, współpracownikiem Rozgłośni Polskiego Radia oraz Lubuskiego Teatru im. Leona Kruczkowskiego w Zielonej Górze. Komponował muzykę autonomiczną, do spektakli teatralnych, aranżował piosenki popularne. Z jego twórczości autonomicznej najczęściej wykonywano: *Dwie kantaty* na chór i orkiestrę symfoniczną, *Suita lubuska* na kameralną orkiestrę smyczkową, *Kwartet smyczkowy*, *Wiwat* na kwartet dęty blaszany, *Rondo concertante* na trio dęte instrumentów dętych, dwa *Tańce* na klarnet i fortepian, *Adagio i allegro* na wiolonczelę i wiolonczelę, *Kramskie zegary* na klarnet i fortepian, pieśni. Jego muzyka była prezentowana w miastach Polski zachodniej (Zielona Góra, Żary, Żagań, Świebodzin, Szczecin, Poznań) oraz wschodnich Niemiec (Cottbus, Bautzen), została utrwalona w nagraniach płytowych i radiowych. Laureat Lubuskiej Nagrody Kulturalnej II stopnia (1974). Mimo iż był ważną postacią dla zielonogórskiego środowiska muzycznego, brak źródeł na jego temat uniemożliwia bardziej wnikliwą i szczegółową prezentację.

⁷³ Zob. <https://library.oapen.org/handle/20.500.12657/48587> [dostęp: 13.06.2024].

Podsumowanie

Dzisiaj Zielona Góra słusznie określa się jako miasto kompaktowe, gdyż jest organizmem licznie średnim, ale posiadającym wszystkie atrybuty rozwiniętej kultury miejskiej. Instytucje służące wszechstronnemu rozwojowi miasta ściśle ze sobą współpracują. Niniejsze omówienie jednej tylko grupy — kompozytorów — potwierdza tę kompaktowość, gdyż każdego z jej członków charakteryzuje odmienny sposób działania w zakresie miejskiej kultury muzycznej. Są to doskonali artyści, o bogatym dorobku, znani w Polsce i poza jej granicami, w Zielonej Górze są określanii jako: Eugeniusz Banachowicz — redaktor muzyczny, Mirosław Andrzej Bukowski — promotor zielonogórskich kompozytorów, Czesław Grabowski — Maestro, animator i organizator profesjonalnego życia muzycznego miasta i regionu, Zygmunt Herembesza — promotor zielonogórskiej grupy kompozytorów, muzykologów i teoretyków muzyki, przyjaciel młodzieży akademickiej, Juliusz Stefan Karcz — nestor zielonogórskich kompozytorów, Katarzyna Kwiecień-Długosz — jego godna następczyni, Stanisław Leśniewski — nadzieja zielonogórskich kompozytorów, młody, ambitny i zaangażowany przybysz z Górnego Śląska, Roman Mazurkiewicz — powojenny pionier miejskiej kultury muzycznej, Andrzej Tuchowski — doskonały mówca, propagator wiedzy o muzyce, Narcyz Żołnowski — muzyk FZ, aktywny członek SK LTM.

Z perspektywy niemal 80. lat Zielonej Góry widzimy, jak wielki eksperyment społeczny i demograficzny był udziałem „przybyszów”. Zdaniem Zbigniewa Rokity, autora niezwykle książki *Odrzania. Podróż po Ziemiach Odzyskanych*, dziwi fakt, że ten proces zastąpienia Polaków Niemcami i zamiany Grünbergu na Zieloną Górę nie został ogłoszony mianem ósmego cudu świata⁷⁴. Do tej konstatacji dodałabym fakt niesamowitego dzieła, jakiego dokonali powojenni przybysze, późniejsi tubylcy i nowi, nieprzytomowi już przybysze, uczestniczący w nienachalnym i naturalnym procesie budowy kultury muzycznej Zielonej Góry.

74 Z. Rokita, op. cit., Kraków 2023, s. 11.

BIBLIOGRAFIA • BIBLIOGRAPHY

Źródła / Sources

- „Banachowicz Eugeniusz”, w: *Cyfrowa Biblioteka Polskiej piosenki*, https://bibliotekapiosenki.pl/osoby/Banachowicz_Eugeniusz [dostęp: 03.12.2023].
- Zygmunt Herembesza – życiorys*, maszynopis. Archiwum Uniwersytetu Zielonogórskiego. Informatory programowe Filharmonii Zielonogórskiej z lat 1956–2020, Archiwum Filharmonii Zielonogórskiej.
- Informatory z Polsko-Czechosłowackich Spotkań Muzycznych (lata 1978, 1980, 1984), Archiwum Filharmonii Zielonogórskiej.
- Informatory z dziesięciu (od XVI do XXV) Spotkań Muzycznych, Archiwum Filharmonii Zielonogórskiej.
- Kartoteka bibliograficzna ludzi zasłużonych dla Ziemi Lubuskiej, Dział Informacji Regionalnej Biblioteki Wojewódzkiej im. Cypriana Kamila Norwida.
- Konferencja kompozytorów w Łagowie Lubuskim w dniach 5. VIII–8. VIII 1949. Protokół*, „Ruch Muzyczny” 1949 nr 14, s. 12–31.
- Księga Zasłużonych, wyróżnionych Nagrodą Miasta Zielona Góra od 2014 roku, https://bip.zielonagora.pl/system/obj/61868_Ksiega_Zasluzonych_od_2014.pdf [dostęp: 03.12.2023].
- Józef Kwaśniewicz, *Zielona Góra — moje życie*, „Pionierzy” 1997 nr 2(2), s. 8–9.
- Barbara Literska, *Tadeusza Bairda głosy z oddali... Z myśli kompozytora zawartych w jego partyturach i dokumentach* (katalog wystawy), Zielona Góra 2016.
- Pereat Tristitia!... Zbiór pieśni akademickich z melodjamy* [!], t. 1, zebrał i oprac. Roman Mazurkiewicz, Poznań 1922.
- Emilia Prędkiewicz, *Mój Nowy Dom. Zielona Góra — moje życie*, „Pionierzy. 1997 nr 2(2), s. 13.
- Sprawozdanie z działalności Oddziału Lubuskiego Poznańskiego Towarzystwa Muzycznego od chwili założenia do 31.12.1962 r.
- Sprawozdanie z działalności Lubuskiego Towarzystwa Muzycznego im. Henryka Wieniawskiego w Zielonej Górze od chwili założenia do 31 XII 1964 r., wyd. „Pospres”, Poznań 1965.
- Sprawozdanie z działalności Lubuskiego Towarzystwa Muzycznego im. Henryka Wieniawskiego w Zielonej Górze za okres 15 XI 1981–14 XI 1986 r.
- Statut Lubuskiego Towarzystwa Muzycznego im. Henryka Wieniawskiego w Zielonej Górze, 18 IX 2004.
- strona internetowa Filharmonii Zielonogórskiej im. Tadeusza Bairda w Zielonej Górze, <http://filharmoniazg.pl/> [dostęp: 20.11.2023].
- strona internetowa Stanisław Leśniewskiego, <https://stanislawlesniewski.com> [dostęp: 01.12.2023].

Zielona Góra — internetowy serwis miejski, Biuletyn Informacji Publicznej, Rejestr instytucji kultury, https://bip.zielonagora.pl/system/obj/39781_Rejestr_instytucji_kultury.pdf [dostęp: 20.11.2023].

Literatura przedmiotu

- Andrzej Bujakiewicz, *Lubuskie środowisko muzyczne*, „Przegląd Lubuski” 1972 nr 3, s. 37–42.
- „Bukowski Mirosław Andrzej”, w: *Encyklopedia muzyki*, red. Andrzej Chodkowski, Warszawa 1995, s. 127.
- Ryszard Gabryś, *Czesław Grabowski — sylwetka muzyka*, „Katowicki Informator Kulturalny” 1985 nr 5, s. 20–22.
- Anna Granat-Janki, *Twórczość kompozytorów wrocławskich w latach 1945–2000*, Wrocław 2003.
- Leon Hanek, *Wrocławscy kompozytorzy, muzykolodzy i publicyści*, Wrocław 1985.
- Bogdan M. Jankowski, Michał Masiorny, *Muzyka i życie muzyczne na Ziemiach Zachodnich i Północnych 1945–65*, Poznań 1968.
- Mieczysława Hanuszewska, *1000 kompozytorów*, Kraków 1986.
- Juliusz Karcz, *Działalność lubuskich kompozytorów*, w: *Zielona Góra jako ośrodek kultury*, red. Edward Hajduk, Zielona Góra 1987, s. 177–124.
- Lidia Kataryńczuk-Mania, *Działalność naukowo-artystyczna Instytutu Wychowania Muzycznego Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Zielonej Górze*, „Rocznik Lubuski” 1998, t. 24, cz. 2: *Zielona Góra — instytucje kultury i ich społeczne kręgi*, s. 233–244.
- Kompozytorzy polscy 1918–2000*, t. 2: *Biogramy*, red. Marek Podhajski, Gdańsk-Warszawa 2005.
- Barbara Literska, *Dorobek twórczy i pedagogiczny Mirosława Bukowskiego*, w: *Przestrzenie recepcji muzyki współczesnej*, red. Barbara Literska, Rafał Ciesielski, Zielona Góra 2008, s. 13–27.
- Barbara Literska, *Filharmonia Zielonogórska, jej historia i teraźniejszość*, „Studia Zielonogórskie” t. 5, 1999, s. 81–94.
- Barbara Literska, *Indywidualność ponad nowatorstwo — o muzyce według Katarzyny Kwiecień-Długosz*, w: *Transgresje w muzyce*, red. Anna Nowak, Bydgoszcz 2022, s. 243–258.
- Barbara Literska, *Inklinacje, refleksje, niedopowiedzenia w muzyce Katarzyny Kwiecień-Długosz. Szkic o kompozytorce z Zielonej Góry*, „Polski Rocznik Muzykologiczny” xx, 2022, s. 132–172.
- Barbara Literska, *Jubileusz prof. Mirosława Bukowskiego*, w: *Przestrzenie recepcji muzyki współczesnej*, red. B. Literska, R. Ciesielski, Zielona Góra 2008, s. 117–118.
- Barbara Literska, *Kompozytorzy zielonogórscy*, „Rocznik Lubuski” 1998, t. 24, cz. 2: *Zielona Góra — instytucje kultury i ich społeczne kręgi*, s. 141–153.

- Barbara Literska, *Życie muzyczne w Zielonej Górze*, w: *Historia Zielonej Góry*, t. III: *Najnowsze dzieje miasta po 1989 roku*, red. Wojciech Strzyżewski, Zielona Góra 2022, s. 643–675.
- Jan Palczewski, *Pedagodzy i uczniowie. Wspomnienia o pierwszej po II wojnie światowej Szkole Muzycznej w Przemysłu*, „Quod Libet” 2011 nr 1, s. 13.
- Materiały z sesji naukowej na temat twórczości kompozytorów wrocławskich (1945–1985), „Zeszyty Naukowe Akademii Muzycznej im. Karola Lipińskiego we Wrocławiu” 46, 1990.
- Przestrzenie recepcji muzyki współczesnej*, red. Barbara Literska, Rafał Ciesielski, Zielona Góra 2008.
- Alfred Siatecki, *Hobby: komponowanie*, rozmowa z Eugeniuszem Banachowiczem, „Gazeta Lubuska”, 12.04.2007, <https://gazetalubuska.pl/hobby-komponowanie/ar/7682863> [dostęp: 10.12.2023].
- Hieronim Szczegółła, *Roman Mazurkiewicz*, „Przegląd Lubuski” nr 1, 1982, s. 105–107.
- Janina Tatarska, „Bukowski Mirosław Andrzej”, w: *Encyklopedia muzyczna PWM. Część biograficzna*, red. Elżbieta Dziębowska, suplement „ab”, Kraków 1998.
- Arkadiusz Tyda, *Muzycy pokolenia big-beatu w Zielonej Górze w okresie PRL*, „Pamięć i Sprawiedliwość” 2022, 2(40), s. 89–107, https://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.ojs-doi-10_48261_pis224005/c/articles-2230870.pdf.pdf, [dostęp: 10.12.2023].
- Grzegorz Zmuda, „Grabowski Czesław”, w: *Encyklopedia muzyczna PWM. Część biograficzna*, red. Elżbieta Dziębowska, t. 3, Kraków 1987.
- Znani zielonogórzanie XIX i XX wieku*, red. Hieronim Szczegółła, Zielona Góra 1996.

Literatura dotycząca Zielonej Góry

- Joachim Benyskiewicz, Hieronim Szczegółła, *Zielona Góra. Zarys dziejów*, Zielona Góra 1991.
- Ernst Clauss, *Buch der Stadt Grünberg in Schlesien. Obst- und Rebenstadt des deutschen Ostens*, Frankfurt am Main 1957; <https://zbc.uz.zgora.pl/publication/48893> [dostęp: 09.11.2023].
- Das Buch der Stadt Grünberg i[n] Schlesien*, w: „Monographien Deutscher Städte: Darstellung deutscher Städte und ihrer Arbeit in Wirtschaft, Finanzwesen, Hygiene, Sozial-politik und Technik”, Tom 29, red. Erwin Stein, Berlin 1928, przedr. Guben 2011; <https://zbc.uz.zgora.pl/dlibra/publication/5355/edition/5835?language=pl> [dostęp: 09.11.2023].
- Tadeusz Dzwonkowski, *Pierwsze polskie władze*, „Pionierzy” 1997 nr 2(2), s. 4–7.
- Alfred Finke, *Grünberg in Schlesien als Siedlung*, Grünberg 1924; <https://zbc.uz.zgora.pl/dlibra/doccontent?id=10208> [dostęp: 09.11.2023].
- Gerhard Henschel, *Grünberg i. Schlesien: die Obst und Wein Stadt des Ostens*, Grünberg-Berlin 1935; <https://zbc.uz.zgora.pl/dlibra/publication/8900/edition/8806?language=pl> [dostęp: 09.11.2023].

- Historia Zielonej Góry*, t. I: *Dzieje miasta do końca XVIII wieku*, red. Wojciech Strzyżewski, Zielona Góra 2011; <https://zbc.uz.zgora.pl/dlibra/publication/65846/edition/59010?language=pl> [dostęp: 09.11.2023].
- Historia Zielonej Góry*, t. II: *Dzieje miasta w XIX i XX wieku*, red. Wojciech Strzyżewski, Zielona Góra 2012; <https://zbc.uz.zgora.pl/dlibra/publication/65847/edition/59011?language=pl> [dostęp: 09.11.2023].
- Historia Zielonej Góry*, t. III: *Najnowsze dzieje miasta po 1989 roku*, red. Wojciech Strzyżewski, Zielona Góra 2022.
- Dawid Kotlarek, *Zielona Góra w niemieckim piśmiennictwie do roku 1945 (w ujęciu historyczno-bibliograficznym)*, Zielona Góra 2008; <https://zbc.uz.zgora.pl/dlibra/publication/21084/edition/17468?language=pl> [dostęp: 09.11.2023].
- Andrzej Kwilecki, *Ziemia Lubuska jako pogranicze*, „Studia Zielonogórskie” t. 6, 2000, s. 7–22, <https://zbc.uz.zgora.pl/dlibra/publication/11779/edition/14487/content> [dostęp: 03.01.2024].
- Leksykon oświaty zielonogórskiej w 40-lecie PRL*, red. Daniela Bielawa, Maria Jakowicka, Józef Żrałko, Zielona Góra 1986.
- Emilia Prędkiewicz, *Mój Nowy Dom. Zielona Góra — moje życie*, „Pionierzy. 1997 nr 2(2), s. 13.
- Zbigniew Rokita, *Odrzania. Podróż po Ziemiach Odzyskanych*, Kraków 2023.
- Hugo Schmidt, *Geschichte der Stadt Grünberg, Schlesien*, Grünberg 1922; <https://zbc.uz.zgora.pl/dlibra/docmetadata?showContent=true&id=7831> [dostęp: 09.11.2023].
- Alfred Siatecki, *Piąty klucz do bramy. Rozmowy nieautoryzowane albo nieodbyte o przeszłości środkowego Nadodrza*, Zielona Góra 2014.
- Hieronim Szczegół, *Pierwsze lata powojennej polskiej Zielonej Góry 1945–1950*, w: *Historia Zielonej Góry*, t. II: *Dzieje miasta w XIX i XX wieku*, red. Wojciech Strzyżewski, Zielona Góra 2012, s. 387–440; <https://zbc.uz.zgora.pl/dlibra/publication/65847/edition/59011?language=pl> [dostęp: 09.11.2023].
- Hieronim Szczegół, *Zielona Góra w Polsce Ludowej*, Zielona Góra 1984.
- Ribbeck Werner, *Grünberg in Schlesien: die nördlichste Weinbaustadt der Erde. Einst und Jetzt*, Grünberg 1929; <https://zbc.uz.zgora.pl/dlibra/publication/9981/edition/9626?language=pl> [dostęp: 09.11.2023].
- Zielona Góra: przeszłość i teraźniejszość*, red. Michał Szczaniecki, Jan Wąsicki, Zielona Góra 1962.

BIOGRAM

Barbara Literska, doktor habilitowany, teoretyk muzyki i muzykolog. Jej główne zainteresowania badawcze dotyczą recepcji muzyki Fryderyka Chopina oraz dwudziestowiecznej polskiej twórczości

BIOGRAPHICAL NOTE

Barbara Literska, PhD, hab., music theorist, and musicologist. Her interests concentrate on Chopin's music and the works of twentieth-century Polish composers (see her two latest monographs:

kompozytorskiej, co dokumentują jej najnowsze monografie: *Nineteenth-Century Transcriptions of Works by Fryderyk Chopin* (Peter Lang, 2020; *Tadeusz Baird. The Composer, His Work, and Its Reception* (Peter Lang, 2020). Jest prorektorem ds. studenckich i jakości kształcenia Uniwersytetu Zielonogórskiego, profesorem uczelni w Instytucie Muzyki UZ.

Nineteenth-Century Transcriptions of Works by Fryderyk Chopin (Peter Lang, 2020); *Tadeusz Baird. The Composer, His Work, and Its Reception* (Peter Lang, 2020). Currently she is Deputy Rector for Student Affairs and Quality of Education at the University of Zielona Góra and professor at the Institute of Music.

STRESZCZENIE

„Przybysze” i „tubylcy”: kompozytorzy w Zielonej Górze (1945–2023)

Zielona Góra jest ok. 140-tysięcznym miastem wojewódzkim o 800-letniej historii. Dopiero od niemal osiemdziesięciu lat jest miastem polskim, które zastąpiło niemiecki Grünberg po zakończeniu II wojny światowej. Od 1945 roku aż do końca lat 70. XX wieku miasto zasiedlali Polacy, a dotychczasowi Niemcy tubylcy musieli odejść. Polscy przybysze przynieśli swoją kulturę, więc początkowo ślady niemieckie były zdecydowanie zacierane, a następnie stopniowo rozpoczęto polsko-niemiecką wymianę kulturową, która dzisiaj jest zjawiskiem naturalnym. Ponadto, z upływem czasu, obok grupy muzycznych polskich przybyszów pojawili się także muzycy — urodzeni w polskiej Zielonej Górze.

Celem niniejszego omówienia jest prezentacja wycinka muzycznej historii miasta przez pryzmat działalności kompozytorskiej usytuowanej w nurcie tzw. muzyki poważnej. Polskość przejawia się więc w twórczości i działalności muzycznej kompozytorów na rzecz lokalnej społeczności, również z ambicjami, aby

ABSTRACT

“Newcomers” and “natives”: composers in Polish Zielona Góra (1945–2023)

Zielona Góra is a city with 140,000 inhabitants and an 800-year history. Only for almost eighty years has it been a Polish city, replacing the German Grünberg as a result of the end of World War II. From 1945 until the end of the 1970s, the city was inhabited by Poles and the former German natives of the city had to leave it. Polish newcomers brought their culture with them, so initially the German traces were definitely erased, and then Polish-German cultural exchange gradually began. Over time, the group of Polish musical newcomers was also joined by Polish musical natives born in the Zielona Góra.

The aim of the considerations is to present the musical history of the city through the composer's activity. The group of composers is small, it consists of ten people, including: Andrzej Banachowicz, Mirosław Andrzej Bukowski, Czesław Grabowski, Zygmunt Herembeszta, Juliusz Stefan Karcz, Katarzyna Kwiecień-Długosz, Stanisław Leśniewski, Roman Mazurkiewicz, Andrzej

je prezentować na forum ogólnopolskim i międzynarodowym.

Zielonogórskie środowisko kompozytorskie jest niewielkie, jej trzon stanowi dziesięć osób: Andrzej Banachowicz, Mirosław Andrzej Bukowski, Czesław Grabowski, Zygmunt Herembeszta, Juliusz Stefan Karcz, Katarzyna Kwiecień-Długosz, Stanisław Leśniewski, Roman Mazurkiewicz, Andrzej Tuchowski, Narcyz Żołnowski. Obszerna publikacja pod redakcją Marka Podhajskiego, dotycząca kompozytorów polskich, w znakomitej większości nie uwzględnia artystów zielonogórskich, podobnie sprawa wygląda w odniesieniu do encyklopedii i leksykonów. W dotychczasowych badaniach na temat zielonogórskich twórców istnieją cztery opracowania: jedno autorstwa Juliusza Karcz oraz trzy Barbary Literskiej. Dwa z nich dotyczą okresu do roku 1998, a dwa kolejne twórczości kompozytorki — Katarzyny Kwiecień-Długosz. Źródłami do niniejszej prezentacji są także materiały archiwalne i internetowe oraz informacje pozyskane bezpośrednio od kompozytorów. W niniejszym omówieniu chcę z jednej strony ukazać znane już postaci (Banachowicza, Grabowskiego, Karcz, Kwiecień-Długosz, Tuchowskiego), zaprezentować nowe (Leśniewskiego) oraz przypomnieć te, o których pamięć stopniowo zanika (Bukowskiego, Herembesztę, Mazurkiewicza, Żołnowskiego). Z tego powodu część tekstu ma charakter alfabetycznego leksykonu dziesięciu najważniejszych zielonogórskich twórców, realizuje tym samym niespełnione plany członków Sekcji Kompozytorów Lubuskiego Towarzystwa Muzycznego o wydaniu almanachu zielonogórskich kompozytorów. Są to artyści, o bogatym dorobku, znani w Polsce i poza jej granicami.

Tuchowski, Narcyz Żołnowski. The Lexicon of Polish Composers edited by Marek Podhajski and other Polish dictionaries, encyclopedias and lexicons in most cases do not contain information about composers from Zielona Góra. There are only four articles: one by Juliusz Karcz and three by Barbara Literska. Two of them concern the period up to 1998, and the next two concern the works of Katarzyna Kwiecień-Długosz. Sources for this discussion also include archival and Internet materials, and information obtained directly from composers.

In this discussion, I want to present well-known figures (Banachowicz, Grabowski, Karcz, Kwiecień-Długosz, Tuchowski), and less known ones (Bukowski, Herembeszta, Mazurkiewicz, Żołnowski), and new ones (Leśniewski). For this reason, this text is an alphabetical composer's lexicon. Therefore, it fulfills the old plans of SK LTM members to publish an almanac of composers from Zielona Góra. These are excellent artists with extensive achievements, known in Poland and abroad.

From the perspective of almost 80 years of Polish Zielona Góra, we see what kind of socio-demographic experiment German natives and Polish newcomers participated in. The development of the city's musical culture is also astonishing, thanks to these people.

KEYWORDS Polish composers, composers from Zielona Góra, Zielona Góra, Grünberg

Z perspektywy niemal 80 lat polskiej Zielonej Góry widzimy, jak wielki eksperyment społeczny i demograficzny był udziałem niemieckich tubylców i polskich przybyszów. Niesamowite jest też dzieło jakim jest rozwój kultury muzycznej miasta, którego dokonali powojenni przybysze, późniejsi tubylcy i nowi nieprzymusowi przybysze.

SŁOWA KLUCZOWE kompozytorzy zielonogórscy, Zielona Góra, Grünberg